

Gildebrief

Ambacht van molenaar
staat op de Nationale Inventaris
Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

38e jaargang no. 1 maart 2019

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen.

Het hoofdbestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM

Voorzitter
Erik Kopp
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Secretaris + communicatie
Tom Kreuning
Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp (NH)
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester
Geert Jonker
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Afdelingscoördinator
Leen Lagerwerf
afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie

Willem Boender
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Vertrouwenpersoon

Ada Meurs
Van Middachtenmarke 33, 8016 GC Zwolle 06 - 1676 6741
Hub van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg 013 - 536 2100

Verzekering en boekhouding

Jan Wieffer
boekhouding@vrijwilligemolenaars.nl

Website

Kees Kammeraat (waarnemend beheerder)

Examencoördinator

Wilma Dondergoor
examencoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole

Andre Canrinus
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop

Jorinde Pijnaken-Vroeijenstijn (De Hollandsche Molen)
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam 020 - 623 8703
DHM@molens.nl

Rekeningnummers

IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)
IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)
BIC TRIONL2U

Kon. Bibliotheek: ISSN 1381-9151

Jaarverslag over 2018

4

Uitnodiging ledenvergadering

8

Johan van Dijk in Mensingeweer

12

Frank Terpstra molenaar van binnenuit

14

In dit nummer:

maart 2019

Jaarverslag over 2018	4
Uitnodiging ledenvergadering	8
Ontmoet de molenaar	9
Jaarverslag bliksemafleidercontrole 2018	10
Johan van Dijk in Mensingeweer	12
Frank Terpstra molenaar van binnenuit	14
Prik-m-op regionale molendagen 2019	16
Zonnestanden	18
De mysterieuze gaten van het steenbed	20
Molinologie	23
Ontsnapt aan een grote brand	24
Tweede koppel maalstenen voor Windlust in Westmaas	26
Waterschap en watermolens	28
Alte Wasserkunst in Bautzen;	
een waterrad om water te pompen	30
De Hollandsche Molen op de Nationale Onderwijsbeurs	31
Word Molenaar!	31

Redactie Gildebrief

Hoofredactie: Bas de Deugd
Namens bestuur: Tom Kreuning
Redactieadres: Dirk Karsstraat 47, 4143 AX Leerdam
Tel: 0345 - 630112
redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Eindredactie: Mark Dwarswaard
Tekstredactie: Barend Zinkweg

Vormgeving

Studio De Bunschoter

Druk

Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **juninummer** van 2019 moet in het bezit zijn van de redactie **voor 1 mei 2019**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

Wijziging persoonsgegevens

Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar de website www.vrijwilligemolenaars.nl vervolgens log je in met je lidnummer en je postcode (je lidnummer vind je op het adreswikkelt van deze Gildebrief). Ga dan naar "Mijn gegevens" en vul de nieuwe gegevens in. Hier kan je ook aangeven of je wel/niet de Gildebrief als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 1

Hoe sexy is de molenaar?

Voor de eerste keer in de geschiedenis van de Gildebrief hebben we een echte pin-up. Bij positieve reacties is het voor herhaling vatbaar.

Het is weer gelukt om met jullie inbreng een interessante Gildebrief te presenteren. Het is elke keer weer een verrassing wat er in onze mailbox verschijnt. In dit eerste nummer van het jaar het jaarverslag van het bestuur en de uitnodiging voor de ledenvergadering op 6 april a.s.

Ook dit keer weer een inbreng van 'onze' weerman David Henneveld. Een tweetal portretten van een molenaar, het jaarverslag van de bliksembeveiliging controle, molenstenen en een waterturbine. Voor de geïnteres-

seerde lezer heeft Jan Hofstra een vervolg geschreven op de opbrengst van het schepgrad, wegens plaatsgebrek schuiven we dit door naar een volgende editie van de Gildebrief, dat houden jullie tegoe!

De oproep voor een coverfoto levert weinig goede foto's op. Dus voor deze Gildebrief ben ik als niet-fotograaf afgereisd naar het zonnige zuiden. Op weg naar Oisterwijk. Dat was erg leuk om te doen. Op bezoek bij een

andere molen, andere molenaars ontmoeten. Iets wat er eigenlijk nooit van komt want de molen roept. Maar iets wat we eigenlijk vaker moeten doen; op bezoek bij een andere molenaar.

Veel leesplezier, namens de redactie,

Bas de Deugd

KAM, februari 2019

Het nieuwe jaar is al ruim op weg. Enkele stormen met zware windstoten, vrieskou en winters weer hebben we achter de rug en gelukkig (op het moment dat ik dit schrijf) zonder al te ernstige materiele schade of persoonlijke ongevallen. Onderwijl is het bestuur van het Gilde met veel energie aan het nieuwe jaar begonnen. Daarbij zijn er de standaard bestuursactiviteiten, zoals het opstellen van het jaarverslag, de financiële verantwoording over 2018, de begroting voor 2019, de voorbereiding op de Algemene ledenvergadering, (6 april a.s.) het organiseren van een Veiligheidsdag (9 maart a.s.), het overleggen met de afdelingen en de andere molenorganisaties en zo kan ik wel even doorgaan. Hierop is het bestuur goed ingespeeld.

Over enkele zaken die meer bijzonder zijn wil ik u kort informeren. Ik wil dat omdat ze enerzijds veel tijd vragen van de bestuursleden (niet erg, daar zijn we voor), maar anderzijds voor u van belang zijn.

Zoals eerder gemeld stopt onze webhost Websolve medio maart met het ondersteunen van onze website en alles wat daaraan vastzit. Gelukkig heeft Websolve dat tijdig laten weten en zijn we afgelopen zomer al op zoek gegaan naar een opvolger. Die is gevonden in de firma Genkgo. Na enkele gesprekken met Genkgo zijn goede afspraken gemaakt en heeft ons team namens de vereniging de over-

stap voorbereid. De website gaat er anders uitzien en ook enkele vertrouwde webpagina's zullen veranderen. De overstap bleek nog best een hele klus en ik ben iedereen erg dankbaar voor hun onvermoeibare inzet. Begin maart gaan we definitief 'over'. Direct daarna gaat het bestuur ook de inhoud van de verschillende webpagina's aanpakken. Zo ben ik zelf niet tevreden over wat we kunnen lezen op de webpagina die gaat over veiligheid. Samen met de veiligheidscoaches ga ik me daarover buigen.

Met het overgaan naar de andere provider doe ik een oproep aan u. Ik verzoek u met klem in maart een keer in te loggen op uw persoonlijke pagina en te controleren of uw gegevens er juist in staan. Dat geldt ook voor het invullen van het juiste e-mailadres waarop we u kunnen bereiken. We zullen namelijk steeds meer gebruikmaken van e-mailadressen.

Een geheel ander onderwerp is de weercursus die 'huismeteoroloog' David Henneveld al enkele jaren met succes verzorgt. De cursus wordt met ingang van dit jaar 'gratis' voor de deelnemers: van hen is geen eigen bijdrage meer nodig. Bovendien wordt de cursus in tijd ingekort en gaat van zes naar drie dagen en zal om het andere jaar plaatsvinden. Daarnaast zal er op de website wekelijks op donderdag of vrijdag een actueel weerpraatje te vinden zijn specifiek bedoeld voor de mo-

lenaar. Verder zal standaard in elke Gildebrief een artikel te lezen zijn over onderwerpen die over het weer gaan.

Op 26 januari mocht ik een 40-tal houtzaagmolenaars toespreken. Ik was bij hen te gast op hun jaarlijkse bijeenkomst, dit keer op molen De Heesterboom en molen De Herder in Leiden. Mijn boodschap was: denk (opnieuw) na over een kopcursus 'houtzagen met de molen'. Het gesprek daarover was levendig en ik beschouw deze bijeenkomst als een startschot. Met andere woorden: wordt vervolgd. In diezelfde gedachtlijn is de afdeling Groningen aan het nadenken over het nieuw leven inblazen van de kopcursus 'pellen met de molen'. Ik zal me binnenkort eens melden in Groningen.

Ten slotte wil ik ieder hartelijk danken die gereageerd heeft op mijn oproep om mij adressen en contacten te sturen van molenorganisaties in het buitenland. Ik heb veel reacties gekregen en die helpen me enorm om een goed overzicht te krijgen. Het is ook een teken dat 'men' de Gildebrief leest. Daar kan ik alleen maar blij van worden.

Ik wens u goede wind en gunstig water en veel maalplezier.

Erik Kopp, voorzitter

Jaarverslag over 2018

DOOR: TOM KREUNING

Oudorp NH, januari 2018

Algemeen

Het was een goed jaar voor Het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM). Het ledenbestand nam met 3,7 % toe en het aantal molenaars steeg met 3,3 %. Financieel is de vereniging gezond. Het molenaarsambacht, in 2017 bijgeschreven als UNESCO immaterieel cultureel erfgoed, stond ook in 2018 goed in de belangstelling. Het thema van de Nationale Molendagen was 'Ontmoet de molenaar'. Het was het jaar van de 'privacy'. Het Gilde is 'privacy proof' met een privacyreglement, verwerkersovereenkomsten, geheimhoudingsverklaringen, enzovoorts. En ook dit jaar zijn er incidenten en ongevallen geweest. Veiligheid blijft een belangrijk punt van aandacht.

Bestuur

Het bestuur bestond dit jaar uit Erik Kopp (voorzitter), Tom Kreuning (secretaris), Geert Jonker (penningmeester) en Leen Lagerwerf (afdelingscoördinator). Het bestuur wordt in haar taken bijgestaan door Kees Kammeraat.

Het bestuur van het Gilde

In het 46-ste jaar van haar bestaan werd de Algemene Ledenvergadering (ALV) in de Koekfabriek van Verkade in Zaandam gehouden. In de middag was er een programma op de Zaanse Schans waar onder andere paltromolen De Gekroonde Poelenburg bezocht kon worden. Er waren zo'n 80 leden aanwezig tijdens deze ALV waar besloten werd de aanvangsleeftijd voor de opleiding tot molenaar van 16 naar 14 jaar te verlagen. De examenleeftijd blijft vooralsnog op 18 jaar staan.

Molenaarspenning

In het Openluchtmuseum in Arnhem is op 25 juni een serie penningen geïntroduceerd, speciaal gewijd aan immaterieel erfgoed. De eerste penning betreft het Ambacht van Molenaar. Namens de Koninklijke Nederlandse Munt overhandigde Sander Knol het eerste exemplaar aan voorzitter Erik Kopp.

Erik Kopp ontvangt de eerste Molenaarspenning

Samenwerking

Het GVM onderhoudt een goede samenwerking met vereniging De Hollandse Molen (DHM). Voorzitter Erik Kopp heeft regelmatig overleg met directeur Nicole Bakker. Het voorzittersoverleg, bestaande uit de voorzitters van DHM, het Gild Fryske Mounders (GFM), het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde (AKG) en het GVM is dit jaar twee keer bij elkaar gekomen. Het voorzitterschap wisselt per keer. Onderwerpen ter tafel waren ondermeer: UNESCO, veiligheid en de werving van vrijwilligers.

Met het Gild Fryske Mounders is er een hechte band ontstaan, waarin beide verenigingen elkaars ledenvergaderingen bezoeken en er regelmatig overleg is.

Verder wordt – mede in het kader van UNESCO en de internationale

conferentie in 2020 – de samenwerking gezocht met molenverenigingen in onze buurlanden. Er zijn inmiddels contacten met België, Duitsland, Frankrijk, Denemarken, Zweden, Zwitserland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika.

De Evert Smit Biotoopprijs

Aan het einde van 2018 is er een nieuwe voordracht binnengekomen. De prijs is in 2018 niet uitgereikt maar er is hoop voor 2019. Het bestuur roept de leden op komend jaar met meer, onderbouwde voordrachten te komen.

Archief

Het archief van de vereniging is ondergebracht in een opslagbox in Alkmaar. Het archief is makkelijk toegankelijk en goed op orde. De sleutels van de box zijn in het bezit van leden van het bestuur. Er zijn stellingdelen aangeschaft om het archief toegankelijker te maken. Een historische commissie bestaande uit Eric Zwijnenberg, Dick Jan Braaij, Jippe Kreuning, Klaas Zaal jr., Rick Bakker en Tom Kreuning gaan een jubileumboek samenstellen voor het 50-jarig bestaan in 2022. Hiervoor zal veelvuldig het archief geraadpleegd gaan worden en waar mogelijk zal het archief gedigitaliseerd worden.

Financieel

Inkomsten

De inkomsten van de vereniging namen toe met € 3.000 tot € 117.000 (in 2017 was dit € 114.000). Er kwam meer contributie binnen maar minder rente.

Uitgaven

De uitgaven van de vereniging daalden met € 4.000 tot € 103.000 (in 2017 was dit € 107.000).

Dit werd veroorzaakt door lagere kosten voor de jaarvergadering, lagere administratiekosten en (nog) geen uitgaven voor de post Gildebekendheid. Hogere kosten waren er vooral door het omschakelen naar een andere webhost.

Saldo

Net als vorig jaar resteert een positief saldo en wel van € 15.000 (in 2017 was dit € 8.000). Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de algemene reserve: die bereikt dan € 126.000.

Leden

Ledenadministratie

In 2018 is het ledenaantal gegroeid van 2.431 tot 2520, een toename van 89 leden. Het aantal verwerkte aanmeldingen bedroeg 188 (2017:156). De leden zijn verdeeld in 1549 geslaagde molenaars (2017: 1500), 830 molenaars-in-opleiding (2017: 802) en 213 leden in andere categorieën (2017: 206).

De ledenadministratie is sinds 1 januari 2017 in handen van Willem Boender.

Onderstaande tabel bevat een aantal dubbeltellingen: dubbele opleiding, dubbel geslaagd. Bij de geslaagde leden windmolen zijn drie geslaagde leden van het Gild Fryske Mounders. Tien jeugdleden zijn doorgestroomd naar molenaar-in-opleiding. Erelid Jan den Besten is op 9 januari 2018 overleden.

Opleidingen

Opleidingsraad

In 2018 is de Opleidingsraad tweemaal bijeengekomen. Onderwerpen als modulair opleiden, veiligheid, jongeren op molens, een blijk van waardering, de evaluatie van de instructeurs en de exameneisen werden besproken.

Basisopleiding windmolenaar

De beide vernieuwde cursusboeken voor de basisopleiding windmolenaar staan op het ledengedeelte van de website, evenals de herziene lesbrieven. Vanaf 2018 zit er in het entreepakket voor leerling-mole-

Ledenbestand GVM		2018	+/-	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Geslaagde leden	windmolen	1482	+46	1436	1383	1316	1255	1201	1163	1123	1102
	watermolen	67	+3	64	62	62	61	58	54	48	47
Leden in opleiding	windmolen	765	+29	736	739	741	750	747	749	778	795
	watermolen	65	-1	66	57	49	53	52	51	52	47
Donateurs		58	+11	47	49	41	35	33	33	42	42
Speciale donateurs		47	-5	52	52	51	58	63	69	82	83
Jeugdleden		14	-6	20	22	23	17				
Molengids		45	+9	36	23	15	13				
Instructeur-vakmol.		12	-1	13	14	14	15	16	18	19	18
Buitengewone leden		31	-1	32	30	33	31	31	31	31	31
Ereleden		5	-1	6	7	7	7	7	6	7	7

naars een gegevensdrager met beeldmateriaal ter ondersteuning van de Basisopleiding. Met dit beeldmateriaal wordt de opleiding weer een stukje inzichtelijker. Het bestaat voornamelijk – maar niet uitsluitend – uit de prachtige presentaties die Kees Vanger gemaakt heeft.

Opleiding watermolenaar

Nadat er in 2017 een doorstart is gemaakt met het herzien van de opleiding tot watermolenaar, hebben in 2018 de vier afdelingen met watermolens de handen ineengeslagen. Er worden nieuwe hoofdstukken geschreven en in 2019 wordt de herziene en verbeterde uitgave verwacht. Kees Kammeraat is de coördinator van dit proces.

Examenisen

De doelstellingen van de watermolenaaropleiding (waarin de exameneisen zijn gevat) zijn herzien en hervormd op de manier zoals ook de exameneisen voor windmolens vormgegeven zijn. Ze staan op de website van vereniging De Hollandsche Molen.

Geslaagden

Er zijn 75 kandidaten geslaagd voor het molenaarsexamen. In 2017 waren dat er 78. Er zijn 48 kandidaten opgegaan voor het voorjaars-examen. Hiervan slaagden 44 kandidaten voor het examen windmolenaar en 2 kandidaten voor het examen watermolenaar. In het najaar zijn 32 kandidaten opgegaan voor het examen. Hiervan slaagden er 26 voor het examen windmolenaar en 3 voor het examen watermolenaar. Over 2018 is het slagingspercentage 93,75 %.

Extra scholing

Verskillende afdelingen hebben hun instructeurs bijgeschoold in didactiek: hoe leer je elkaar het molenaarsambacht. Er zijn ook opnieuw weercursussen gegeven. Er is nog steeds ruimte voor meer initiatieven op dit vlak.

Communicatie en PR

Nationale Molendag

Samen met DHM zijn op 12 en 13 mei de Nationale Molendagen gehouden. Ruim 950 molens waren open voor het publiek. Het thema borduurde voort op het ambacht van molenaar en was dit jaar: "Ontmoet de molenaar!"

Sociale media en website

De sociale media en met name de website zijn veelvuldig ingezet voor mededelingen vanuit het bestuur. In 2018 is onze website 19.657 keer bezocht (2017: 23.381), waarvan de helft nieuwe bezoekers waren. Ongeveer 23% bezocht de website vanaf een mobiel apparaat. De Facebookpagina van het Gilde heeft ruim 1000 volgers en elke dag komen er meer bij. Ook is er een Instagram-pagina waar de molenaar centraal staat (@gildevanmolenaars) met ruim 200 volgers.

Gilde-artikelen

Artikelen zoals bodywarmers, fleecvesten, fleecedassen met het Gilde-logo en een officiële Gildevlag zijn via de webwinkel te bestellen. Ze dienen ondermeer om de zichtbaarheid en de naamsbekendheid van het Gilde te vergroten. Het verzenden van Gilde-artikelen was in 2018 in handen van Hub van Erve.

Gildebrief

De Gildebrief is vier keer uitgegeven. De oplage is inmiddels 2.500 exemplaren. Bas de Deugd is hoofdredacteur, Mark Dwarswaard is eindredacteur en Barend Zinkweg is tekstredacteur. De Gildebrief is ook digitaal op de website te lezen.

Het bestuur gebruikte de Gildebrief om bestuurszaken aan de leden kenbaar te maken, zoals het verslag van de Algemene Ledenvergadering, het jaarverslag en de verslagen van de Opleidingsraad. Het motto

Dipomautreiking geslaagden

Dipomautreiking geslaagden

van de Gildebrief is 'door, voor en over molenaars'. Er is ruimte voor meer adverteerders.

Veiligheid

Veiligheid blijft onverminderd de aandacht vragen van molenaars, instructeurs en leerling-molenaars. De voorzitter van het Gilde adviseert hierover ook de leden van de Molenadviesraad van DHM, die ondermeer de belangen van moleneigenaren behartigt.

Dit jaar waren er vijf meldingen van een ongeval (persoonlijk letsel), één incident (materiele schade) en is er vijf keer een gevaarlijke situatie gemeld. Niet alles wordt gemeld. Zo is het aantal materiële schades door de droogte van afgelopen zomer aanzienlijk meer, maar zijn deze niet als melding binnengekomen. De meldingen worden bijgehouden op een lijst die voor leden te lezen is op <https://www.vrijwilligemolenaars.nl/files/nlgvm/file/Molen%20incidenten%201975%20tot%20nov%202018%20.pdf>.

Verder zijn er dit jaar op verzoek van de leden een 'bezoekersprotocol' en 'aanwijzingen voor molenaars' verschenen. Beide documenten geven richtlijnen hoe om te gaan met bezoekers op de molen. Ook is er een 'ongevallenactieplan' opgesteld. Er bleek behoefte te bestaan om aanwijzingen te krijgen over hoe te handelen na een incident of ongeval op de molen.

Op 10 maart is de jaarlijkse veiligheidsdag voor alle veiligheidscoaches georganiseerd. Daarbij is onder andere het profiel van de veiligheidscoach vastgesteld.

Ondersteunende diensten

Bliksemafleidercontrole

Het aantal uitgevoerde controles in 2018 is 85 (2017: 36). Dit leidde tot 160 adviezen voor herstel of verbetering (2017: 82). Bij slechts 11 van de 85 controles bleek de bliksemafleiderinstallatie in orde en dat komt neer op 13%. (2017: 11%). Het team bestaat uit Evert van Rooijen, Hendrik-Jan Berghuis, Johan Kroone, Riekus Meijering en coördinator André Canrinus.

Verzekeringen

In 2018 is er een uitkering geweest vanwege een ongeval (uit 2016) met blijvende invaliditeit. Dit is nog door de 'oude' verzekeringsmaatschappij afgehandeld.

In 2018 zijn geen uitkeringen geweest vanuit de WA- of de WA-plus-verzekering. Wel loopt nog een oud schadegeval uit 2016, waarvan de afloop geheel onvoorspelbaar is. De schadevoorziening is anno 2019 toereikend.

Sinds 1 januari 2017 gelden nieuwe verzekeringsvoorwaarden en nieuwe premies. Het verzekerde bedrag in de WA-plus-verzekering is nu € 500.000. De maximumleeftijd voor de Ongevallenverzekering is verhoogd tot 85 jaar. De daardoor verhoogde premies inclusief assurantiebelasting zijn niet doorberekend aan de leden.

Ook in 2018 was niet iedereen WA-plus verzekerd. De premie hiervoor is laag en de verzekering geeft een goede dekking. Het bestuur adviseert iedereen die dat nog niet gedaan heeft, zich voor deze verzekering aanmeldt.

Tot slot

Het bestuur dankt alle leden voor hun vrijwillige inzet. Molenaars, instructeurs, molenaars-in-opleiding, molengidsen, vrijwilligers in een molenwinkel of anderszins, bestuursleden in alle afdelingen, leden van de verschillende commissies en ondersteunende diensten en onze donateurs: door uw inzet blijven de molens draaien en malen.

Uitnodiging ledenvergadering

zaterdag 6 april 2019

Aan leden en donateurs van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Hierbij nodigen wij u uit voor de algemene ledenvergadering 2019 van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, die op zaterdag 6 april a.s. gehouden wordt in

Houtzaagmolen De Ster te Utrecht in de wijk Lombok
Molenpark 5
3531 ET Utrecht

Aanvang: 10.00 uur

De agenda en alle vergaderstukken komen te staan op de website www.vrijwilligemolenaars.nl

12.00 uur: Lunch (wordt verzorgd door het Gilde)

13.00 uur: Uitreiking certificaten aan de geslaagden van de korenmolenaarscursus van het AKG

13.30 uur: Rondleiding door molen De Ster

14.00 uur: Einde/borrel

In verband met de reservering van de lunch is bevestiging van uw komst verplicht via molenaarsdag@gmail.com.

Routebeschrijving

Molen De Ster ligt aan de noordoever van de Leidse Rijn in Utrecht in de kleurrijke wijk Lombok.

Het adres is Molenpark 5. Centraler in Nederland kan bijna niet.

Openbaar vervoer

De molen ligt op ongeveer 600 meter loopafstand van de uitgang Jaarbeurs van Utrecht Centraal Station.

Parkeren (1)

Als u met de auto komt, is het misschien handig om gebruik te maken van P+R Westraven. Die ligt aan afrit 17 (Laagraven/Transferium) aan de A12, net naast het gebouw van Rijkswaterstaat naast de Galecoper Brug. Het adres is Griffioenlaan 1. Een dag parkeren en openbaar vervoer met tot 5 personen met de sneltram naar het centrum van Utrecht kost € 5,00. Reken op een kwartier. U stapt uit op de Graadt van Roggenweg. Die loopt parallel aan de Leidse Rijn, op 100 meter zuidelijk daarvan. Het is nu 200 meter naar de molen.

Parkeren (2)

U kunt ook betaald parkeren op de parkeerplaats van de Jaarbeurs. P1 op de Graadt van Roggenweg is dan het handigst. Het is ongeveer 400 meter lopen naar de molen.

In de buurt van de molen is het betaald parkeren.

Ontmoet de molenaar

DOOR: SANDRA NORDER

medewerker projecten van De Hollandsche Molen

Dat is ook dit jaar weer het thema van Nationale Molendag. Dit naar aanleiding van de inschrijving door UNESCO van het Nederlandse molenaarsambacht op de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. In 2018 hebben in totaal zo'n 700 molens mee gedaan en gezamenlijk zijn er ruim 125.000 bezoekers ontvangen. Dit jaar hopen we op nog meer deelnemende molens en bezoekers. In het bijzonder nodigen we van harte watermolens uit om deel te nemen aan Nationale Molendag. Ze zijn vaak wat minder bekend bij het publiek en de watermolens verdienen ook aandacht.

Weggevertje

Voor kinderen zijn er dit jaar twee weggevertjes waaruit u een keus kunt maken.

U kunt kiezen uit óf een bouwplaat van een windgedreven molen óf een bouwplaat van een watergedreven molen. Het aanvragen van het pakket met bouwplaten regelt u eenvoudig via www.mijnmolen.nl.

De eerste verzending van de weggevertjes staat nu gepland voor week 15 (de week van 8 april 2019). Het kan een week later worden. De laatste zending van het weggevertje staat nu gepland voor de eerste week van mei. Vergeet u dus niet tijdig aan te melden via mijnmolen.nl!

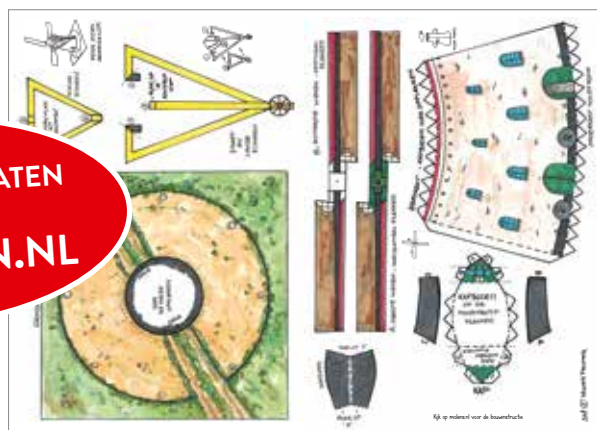
Alleen molens die zich hier hebben aangemeld voor Nationale Molendag ontvangen het weggevertje en worden opgenomen in de overige berichten zoals digitale nieuwsbrieven, Facebook, enzovoorts.

Oproep

Veel molenaars organiseerden in 2018 leuke activiteiten voor hun bezoekers: van stekjesmarkt, badeendenrace, kindertheatervoorstelling, kunstveiling, molensafari tot molenontbijt op de stelling. Voor de persberichten van Nationale Molendag 2019 zoeken wij vooral onderscheidende en vernieuwende activiteiten om over te berichten naar de landelijke media (waaronder Koffietijd en RTL Live) en regionale media (kranten, radio en tv).

De media vragen ons vaak om tips en wij willen hen natuurlijk graag helpen. Hoe meer keus, hoe beter. Organiseert u bijzondere activiteiten? Heeft u een jubileum? Laat het ons weten via mijnmolen.nl.

Heeft u een verzoek of vragen? Wij horen het graag via dhm@molens.nl

**BESTEL BOUWPLATEN
VIA
MIJNMOLEN.NL**

Jaarverslag 2018

DOOR: ANDRÉ CANRINUS, coördinator bliksemafleidercontrole

Wisseling van de wacht

Dit is de eerste keer dat u van mij een verslag leest. Met ingang van 1 januari 2018 heb ik de functie van coördinator bliksemafleidercontrole overgenomen van mijn voorganger Leo Tiggelman. Leo heeft deze functie 15 jaar vervuld en heeft er al die tijd veel tijd en energie in gestoken. Leo vermeldde in het vorige jaarverslag dat er geen papier meer aan te pas komt. Toch mag met recht gezegd worden dat er een zeer uitgebreid dossier van meetrappen, foto's en documenten is samengesteld. Hulde voor de manier waarop Leo dit op een overzichtelijke manier heeft gearchiveerd.

Organisatie

Met het vertrek van Leo hebben we de controles met één persoon minder uitgevoerd. Op het moment dat u dit leest, zijn we in gesprek met een kandidaat die ons team wil komen versterken.

Op dit moment bestaat ons team uit de volgende personen:

- André Canrinus
- Evert van Rooijen
- Hendrik-Jan Berghuis
- Johan Krone
- Riekus Meijering

Afgelopen jaar hebben we een aantal molens mogen controleren die nog niet eerder door het Gilde gecontroleerd zijn. We zijn blij te mogen constateren dat de belangstelling toeneemt voor deze dienst die het Gilde aan haar leden aanbiedt.

Uitgevoerde controles

In het afgelopen jaar hebben we 85 molens gecontroleerd. Deze controles zijn over de volgende provincies verdeeld:

Drenthe	2
Gelderland	12
Groningen	3
Limburg	3
Noord-Brabant	8
Noord-Holland	7
Overijssel	6
Utrecht	15
Zeeland	6
Zuid-Holland	23

Onderstaand plaatje laat op een andere manier zien hoe de controles over het land verdeeld zijn.

Resultaten

Bij de 85 molens die het afgelopen jaar gecontroleerd zijn, hebben we in totaal 160 adviezen uitgebracht. Dit is iets minder dan het gemid-

delde van ongeveer 2 adviezen per molen zoals we dat de laatste jaren hadden. We zien is dat het aantal adviezen afneemt bij molens die regelmatig door de controleurs van het Gilde gecontroleerd worden. Dit betekent dat de kwaliteit van de bliksemafleiderinstallatie bij die molens minder gebreken vertoont. Dit is goed nieuws, want we doen dit werk uiteraard om ons molenbestand te beschermen tegen de gevolgen van blikseminslag.

Hersteladviezen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de adviezen die we het afgelopen jaar hebben uitgebracht:

Aardingskabel	45
Aardingssysteem	36
Doorverbinding roeden en askop	20
Potentiaalvereffening	15
Ringleiding en afgaande leidingen	14
Koperen brugjes op de roeden	13
Overspanningsbeveiliging	7
Hemelwaterafvoer	4
Stalen staartbalk/stalen spruit	3
Blusleiding	2
Metalen vlaggenmast	1

Zoals elk jaar is de aardingskabel ook nu weer letterlijk de zwakke plek in de schakel. Voor een deel is dit te verklaren vanuit het gegeven dat

Koning
Molenzellen

- *Nieuwe zeilen*
- *Reparaties*
- *Touwwerk*
- *Smeermiddelen*
- *En meer...*

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzellen.nl

www.koning-molenzellen.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

**MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD**

Driek van Erpstraat 1

5341 AK OSS

Tel. 0412-624028

Fax. 0412-627973

info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

deze kabel relatief kwetsbaar is. Bij poldermolens wil deze kabel nog wel eens door een grasmaaier geraakt worden. Soms lijkt een beschadiging in eerste instantie mee te vallen. Maar bij elk punt waar de koperen aders aan de buitenlucht zijn blootgesteld, begint het inwateren en oxideren. Na verloop van tijd heeft dit breuk van de dunne aders tot gevolg, met toename van de weerstand als gevolg.

In een volgende Gildebrief zal ik wat foto's tonen van diverse beschadigingen. Aan deze aardingskabel kunnen wij, als molenaars, echter wel wat doen. Met enige regelmaat op het oog controleren op beschadigingen kan al veel leed helpen voorkomen. Verder kan met tijdig herstel vaak voorkomen worden dat een kabel in zijn geheel moet worden afgekeurd. Hier zien we dus dat we behalve het bereiken van een betere bescherming van de molen, ook nog op de kosten kunnen besparen.

Droogte

Het afgelopen jaar met een zeer langdurige droge periode, heeft een sterke daling van het grondwaterpeil tot gevolg gehad. Veel van de gevolgen voor mens, dier en vegetatie hebben we allemaal via het nieuws kunnen volgen.

Dat dit ook gevolgen voor de bliksembeveiliging heeft, is minder bekend. Een goede bliksembeveiliging begint met een lage aardverspreidingsweerstand. Deze weerstand geeft aan hoe gemakkelijk (of moeilijk) de bliksemstroom bij een onverhoopte inslag via de aarde kan afvloeien.

Afgelopen jaar hebben we bij een aantal molens een te hoge aardverspreidingsweerstand geconstateerd. Deze weerstand is afhankelijk van de conditie van de bodem. Deels speelt de grondsoort een rol. In veen- en kleigebieden is het meestal niet moeilijk om beneden normwaarde te blijven. In zandgebieden licht dit lastiger. Het is dan ook in deze gebieden – met name Gelderland en Overijssel – waar we regelmatig te hoge waarden gemeten hebben.

Goed nieuws

Zoals elk jaar zijn er ook molens waar we bij de controle geen gebreken geconstateerd hebben. Het afgelopen jaar betrof het de volgende molens:

't Vliegend Hert – Brielle

Bataaf – Winterswijk

Bonkmolen / De Bonk – Meerkerk/Lexmond

De Palen – Westervijlterwerd

De Rijnenburgermolen – Hazerswoude-Rijndijk

De Venemansmolen/de Oude Molen – Winterswijk

Follega Molen – Laag-Keppel

Molen van Aagtekerke – Aagtekerke

Molen van Schoterveenpolder – Haarlem

Nieuw Leven – Valburg

Oortmanmolen – Lattrop

Oosterland – Oosterland

Johan van Dijk in Mensingeweer

DOOR: MARGREET VERSTEEG

Op een mooie zondagmorgen fiets ik naar Mensingeweer: Johan van Dijk (31) is daar molenaar. Op een zonnig en vol terras onder draaiende wieken vraag ik Johan naar zijn leven met molens.

Eerste ervaringen met molens

Johan vertelt dat hij als klein jongetje vlakbij de molen van Loppersum woonde. Nienhuis was daar de laatste beroepsmolenaar. Die had een klein molentje in de tuin staan en Johan is daardoor geboeid. Hij vertelt het beeldend. Als zijn moeder met hem en zijn zus Franciska gingen wandelen, liep Johan niet verder als hij bij het molentje van Nienhuis kwam. Het molentje bestaat overigens nog altijd en is te bewonderen in molen De Stormvogel. Of Johans interesse nog altijd zo sterk is? "Ja", zegt Johan, "dat is blijven hangen en nooit meer weggegaan." Nienhuis heeft nog jarenlang samen met een vrijwillige molenaar gedraaid. Ook in Mensingeweer is tot in de jaren negentig oud-beroepsmolenaar Spoelman actief gebleven naast een vrijwilliger-molenaar. Later is Johan met zijn ouders verhuisd naar Warffum. Van daaruit kwam hij vaak in Vierhuizen, waar oud-beroepsmolenaar Bernard Dijk instructeur was. Johan was toen een jaar of vijf/ zes en kwam geregeld op de molen, net als kinderen uit het dorp. Als Bernard Dijk met leerlingen bezig was de zeilen voor te leggen keken de kinderen toe. Hij stuurde de kinderen niet weg, maar hij zei tegen ze te gaan zitten. Zo liet hij de molen end voor end door leerlingen opzeilen, terwijl de kinderen tegen het molenlijf

zaten te kijken. Ze bleven ook zitten, want ze waren naast geboeid ook bang voor die grote draaiende wieken.

Opleiding

Pas als Johan zestien is kan hij officieel in opleiding. Hij heeft dan al jaren rondgefietst in het Groninger Hoogeland. Zo fietst hij naar Usquert, naar de Eva waar Willem Huizenga draait en naar Pieterburen om bij DerkJan Tinga het nodige te leren. Nu is Johan al 13 jaar gediplomeerd molenaar.

Molenstichting

Johan was niet alleen geïnteresseerd in draaiende wieken. Hij beschrijft zichzelf als een praktische molenaar, maar hij wil meer. Even buiten Warffum staat nog een molenstomp. Toen Johan die ontdekte richtte hij een stichting op en die maakte hem 'wereldberoemd in molenland'. Hij was toen twaalf jaar en de notaris vond het idee zo sympathiek, dat hij kosteloos de stichtingsacte opmaakte. Johan vertelt dat hij al vanaf zijn zesde jeugdlid is van De Hollandsche Molen en sindsdien het tijdschrift Molens leest. Op die manier wist hij dat molenherstel altijd voorafgegaan werd door de oprichting van een stichting. Omdat Johan nog minderjarig was, werd Johans moeder lid van de stichting. Johan vroeg zelf leden en bestuursleden uit het dorp, maar ook molenbouwer Anne Doornbosch uit Adorp. Hij is een geboren netwerker dus. Enkele jaren geleden is de stichting opgeheven en zijn de gelden gegeven aan andere molens die dat nodig hadden. Johan merkte dat er toch

onvoldoende draagvlak in het dorp was voor de herbouw van molen Bijou in Warffum.

De David

Toch is er later een molen verzezen in Warffum: De David op het terrein van Openluchtmuseum Het Hoogeland. Piet Groot had een molen van molenmaker Bremer in opslag. Die gebruikte het als model om zelfzwichting mee te testen toen dat als vernieuwing in Groningen ingevoerd werd. Johan was secretaris van de stichting, totdat de molen hersteld was en overgedragen werd aan het museum. Ook leidde hij mensen op om verantwoord met dit 'knuffelmolentje' te draaien.

Op dit moment is Johan werkzaam als zelfstandig historicus en schrijver van teksten. Hij doet kleinschalige onderzoeken op het gebied van geschiedenis. Hij schreef vijf boeken waarvan vier over molens. Natuurlijk deed hij daarvoor onderzoek in archieven. Juist het toegankelijk maken van oud materiaal voor een breed publiek ziet hij als zijn taak. Overigens geldt dat niet alleen voor oude teksten. Johan verzorgt ook stadswandelingen in de oude binnenstad van Groningen. Toen ik Johan in 2010 sprak over zijn favoriete plek liet hij me uitsluitend molens zien. Het leek of hij Groningen nooit zou verlaten. Inmiddels reist hij met zijn partner de wereld rond. Zij verbleven samen langere tijd in Canada en Indonesië. Toch keert Johan steeds terug naar het Groninger Hogeland om met molens te draaien

Molentoeekomst

Tijdens het bijkruisen van de molen – de wind is een beetje geruimd – praat ik met Johan over molenbehoud. Ik vraag hem of de manier waarop in Hollands Welvaart gewerkt wordt de toekomst heeft en hij antwoord volmondig met "Ja". Later schrijft hij me: "Als cultuurhistoricus zie ik dat de functie van met name industriemolens wezenlijk is veranderd. Het vrijwillige molenaarschap houdt een oud ambacht in stand, maar je voert het werk niet meer zo uit als vroeger. Dat de loze opslagruimte in een molen dan op passende wijze op een andere manier wordt ingevuld zie ik absoluut niet als een bezwaar maar juist als een aanvulling. Uiteraard moet dat wel altijd gebeuren met respect voor het monument! Ik denk dat

je zo juist het draagvlak voor molens onder de bevolking verder kunt vergroten. Het prachtige multiculturele voorbeeld van houtzaagmolen De Ster in Utrecht lijkt me daar een uitstekend voorbeeld van en dat geldt zeker ook voor 'mijn eigen' molen Hollands Welvaart."

Molen De Ster noemt zich "Een oase in de stad": er zijn jeu de boules avonden, mobiele bioscoopavonden, dieren en een speeltuintje voor kinderen. Ook kun je in het weekend op het terras zitten en er je feestje vieren. Alles midden in Utrecht.

Poffert

Ook in molen Hollands Welvaart wordt al enkele jaren succesvol een terras gerund. Op de dag van ons gesprek – tijdens de ouwevijnzomer van 2018 – is het bijzonder druk met een mooie sfeer. Kinderen en volwassenen bekijken nieuwsgierig de molen, zelfs tot in de kap. Beneden serveren vrouwen thee en huisgebakken lekkers. In het dorp worden appeltaart en poffert gebakken. Poffert is een typisch Groninger trommelkoek. Alles ziet er zeer verzorgd uit. Ook staan kinderen, met ouders, veel te malen op een klein handgedreven molensteentje. Iedere zondag van april tot en met oktober zijn ze open.

Horeca en molen

Het oogt vakkundig met een goede koffiemaachine en een degelijk buffet. In overleg met Erfgoedvereniging Heemschut is gekozen om de inrichting van de molen als theehuis zo te maken dat die zonder schade weer verwijderd zou kunnen worden. Op hun website staat te lezen: "Heemschut pleit voor dergelijke vormen

van bescherming van cultuurhistorisch waardevol erfgoed in het algemeen belang, omdat dit bijdraagt aan de identiteit van Nederland."

De molen is nu in eigendom van Stichting Het Groninger Landschap. De malle molenmeiden betalen dan ook een huurprijs voor het gebruik van de molenzolder en de molenwerf als terras. Toen de molen eigendom van de gemeente was, ging het om een symbolisch bedrag. Ook hebben de 'molenmeiden' zelf behoorlijk geïnvesteerd, vertelt Johan.

Johan zou zelf graag uitbreiding van de expositie in de molen zien. Zijn wens is om samen met de eigenaar een tentoonstelling voor kinderen in te richten. Dat is een zeer voorstelbare wens gezien Johans eigen molengeschiedenis.

Molenbibliografie Johan van Dijk:

- *De Veurste Meuln; de Eenrumer molengeschiedenis en 150 jaar koren molen De Lelie*
- *Je treft vanzelf de wind; de opmerkelijke reis van zaagmolen De David; Thesinge, Adorp, Den Ham, Leens, Eenrum, Pieterburen, Winsum, Warffum, Warns, Warffum*
- *Hollands Welvaart; 160 jaar koren- en pelmolen in Mensingeweer*
- *Industrieel wonder in Wetsinge; een bijzondere koren- en pelmolen op het Groninger platteland*

Meer info via www.jtvd.nl (boeken) en www.culinairwandelen.com (stadswandelingen)

2

3

4

1. Johan tijdens het plaatsen van het ondervierkant van 'de David'

2. Johan met bezoek in de kap in 'Hollands Welvaart'
3. Johan met officials in Warffum

4. Johan zet de maalstenen uit het werk in 'Hollands Welvaart'

Frank Terpstra, molenaar van binnenuit

DOOR: MARGREET VERSTEEG

Een ontmoeting op de Grevensmolen in de Haskerveenpolder. Het is 'n winterse middag, de wind waait vanuit het oosten/noord-oosten. Ik praat met Frank Terpstra op de prachtige veenpoldermolen waar hij al meer dan vijftig jaar draait.

Immaterieel erfgoed

We praten er over of het nodig is het molenaarschap te beschermen: "In Nederland zijn dingen zo goed geregeld: molenaars worden opgeleid, ze worden verzekerd, ze hebben eigenlijk geen bescherming van de UNESCO nodig, toch was juist die opleiding een voorwaarde voor die UNESCO-status." Frank vertelt dat hij de korenmolenaar eerder zou beschermen.

Bewondering in ontwikkeling

Frank vertelt over zijn fascinatie, hij bedoelt zijn gegrepen zijn door molens. Hij merkt dat die fascinatie zich ontwikkelt en dat die verandert door wat hij zelf als mens doormaakt. Natuurlijk kwam hij eerst naar de molen om te draaien en te malen. Natuurlijk was het dan balen als het niet waaide. Later werd Franks interesse breder en ging hij nadenken over het behoud van molens. Het gaat dan met name over het behoud van oud materiaal: bijvoorbeeld niet het vervangen van een balk of latje, maar proberen er een stuk aan te maken. Op die manier kan zoveel mogelijk van het oude materiaal behouden blijven. Hij sprak hier over met Yolt IJzerman en las over de zorg voor monumentale gebouwen.

Ook heeft hij interesse voor de historische gelaagdheid in molens. Een oud-studiegenoot van Frank noemt dit 'de jaarringen van een gebouw'. Hij bedoelt daarmee dat je ziet wat wanneer vernieuwd of veranderd is. De Grevensmolen – waar het gesprek plaatsvindt – is daarvan geen goed voorbeeld, vertelt Frank. De molen heeft maar een korte tijd gemalen als echte poldermolen en daarna is er weinig aan veranderd. In de molen is vooral veel materiaal uit 1860 bewaard, het bouwjaar van de molen.

Hoe krijg je voldoende mensen op een Friese molen?

Frank is ruim zeven jaar geleden afgetreden als voorzitter van het Gild Fryske Mounders.

In de periode dat hij betrokken was bij dit Friese gilde lag de nadruk op de werving van nieuwe molenaars. Frank benadrukt dat Friese molens speciaal zijn. Het zijn vaak kleine molens op afgelegen plekken. Een molenaar is dus of éénzaam óf hij werkt in een team met andere molenaars. Dat laatste heeft de voorkeur. Frank noemt dit dat een Friese molen niet de weerklank heeft van een grote, bewoonbare molen, zoals de molens in Zuid-Holland. Voor die molens staan molenaars in de rij om die te gaan bewonen. Sterker nog, in Friesland zijn het vaak molens zonder molenaarsverblijf. Toch blijkt uit de bijgehouden draaiuren dat molens in Friesland regelmatig draaien. Frank bepleit een opleiding waarbij een molenaar vooral veel weet van het molentype waarmee hijzelf het meeste zal gaan draaien. Hij vindt dat dit de verbondenheid tussen molenaar en molen vergroot. Ook bepleit hij dat verschillende mensen in een team de molen beheren: niet alleen een molenaar, maar ook bijvoorbeeld een molengids en een bestuurder die zich samen bezig houden met het behoud en het beheer van de molen. Frank verwoordde zijn visie in 2008 in een artikel 'Molenerfgoed niet alleen gered met geld' (Molinologie nummer 29). Daarna pas is de bom ingeslagen toen Jos Bazelmans van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zich openlijk afvroeg of het maaltvaardig onderhouden en restaureren wel paste bij een heuse monumentenstatus.

Werk, leven en molens

Een molenaar als Frank is zo'n mens bij wie

Aan het vangtouw

het molenaarschap een soort levensovertuiging is. Het heeft invloed op zijn werkzame leven: naast draaien met molens denkt hij over molens. Het is iets wat deel uitmaakt van zijn leven.

Ik vraag Frank naar het verband tussen zijn keuze voor een werkzaam leven als bouwkundige en zijn fascinatie voor molens. Hij ziet daarom wel overeenkomsten. Hij wijst op een ontbrekend korbeel in de woonruimte in de molen. Dat is een voorbeeld van bouwen voor het gebruik. De schoonheid van de molen wordt bepaald door het gebruik ervan. Zo'n éénheid – tussen de bedoeling van het gebouw en de manier waarop het gebouwd is – ziet hij ook in andere gebouwen graag terug. Hij noemt dit ontwerpen 'van binnen-uit': iets moet niet iets anders willen lijken dan wat het is.

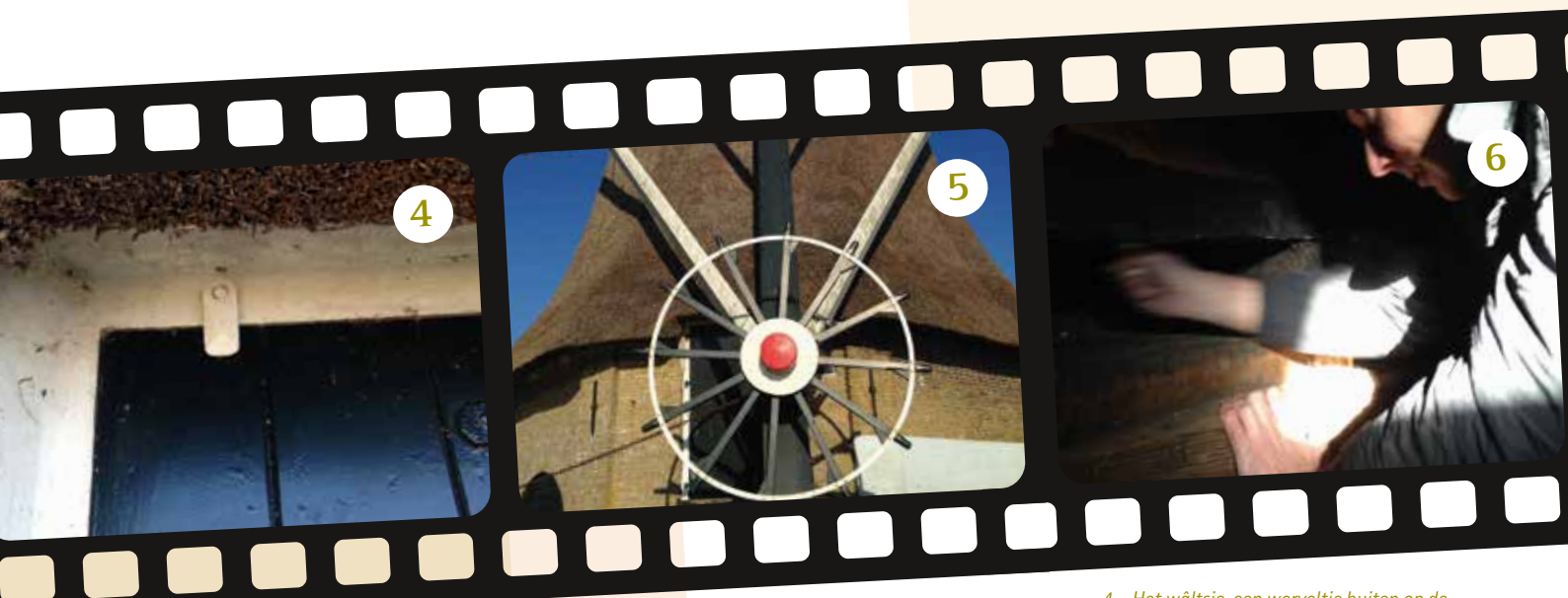
De molen in het landschap

Frank merkt dat hij in de loop van zijn leven als molenaar meer geïnteresseerd is geraakt

in de plaats van de molen binnen het veenpolderlandschap. Hij laat zien hoe de waterlopen vroeger in gebruik zijn geweest als vaarwegen. Hij vertelt hoe armoedig de Haskerpolder was nadat het veen verkocht was. Het achtergebleven moerasland was niet geschikt voor landbouw. Pas na een Koninklijk Besluit werden de veenpoldermolens gebouwd. Het landschap is heel anders dan de rest van Friesland. Dat geldt ook voor de molens. Ze zijn groot en lijken wel op Zuid-Hollandse molens: niet alleen omdat ze tussen de bovenas en de overring een broekstuk hebben, maar ook omdat de vrij grote binnenruimte benut werd als molenaarswoning. Dat het daarbij ook weleens misging, laat Frank zien met een *wâltsje* – in het Nederlands een werveltje – op één van de buitendeuren. Hij laat een krantenknipsel zien over de dood van de huishoudster van de molenaar, die bij het naar buitengaan geraakt werd door het gevlucht en stierf.

De molen en het publiek

De molen ligt prachtig aan het water, toch is Frank wars van het maken van een aanlegsteigertje. Het is goed zoals het is en de molen hoeft niet verder ontsloten te worden. Tijdens het gesprek is het enige geluid rondom de molen dat van de trein die op vaste tijden langsrijdt. Nooit zal ik meer in de trein tussen Leeuwarden en Heerenveen zitten zonder naar deze molen te kijken en de schoonheid van het functionele te bewonderen.

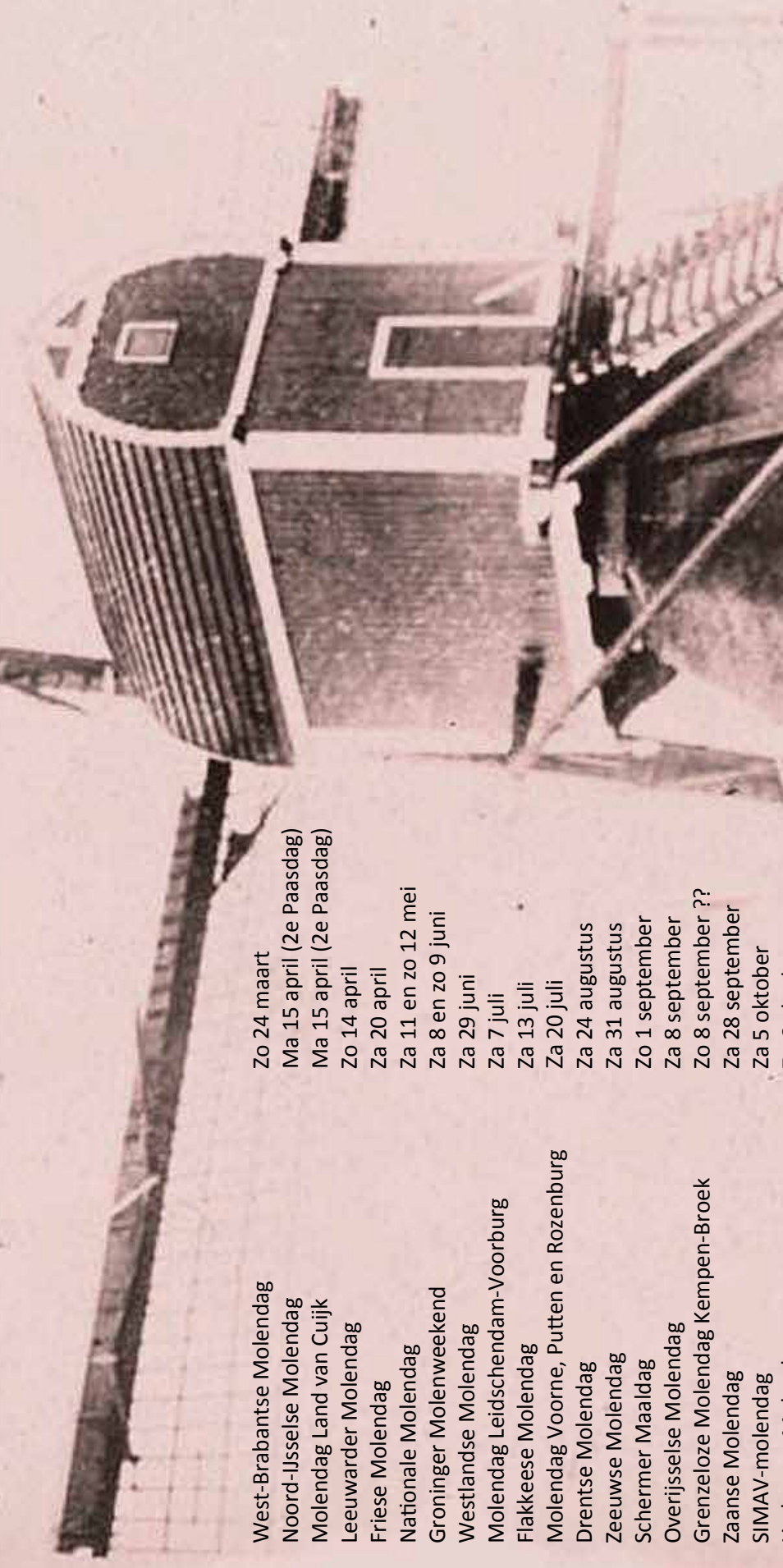

1. In de authentieke molenaarswoning zonder korbelen vult Frank het logboek in

2. Het krantenknipsel over het ongeluk waarbij de vrouw van de molenaar omgekomen is
3. Een zeil voorleggen

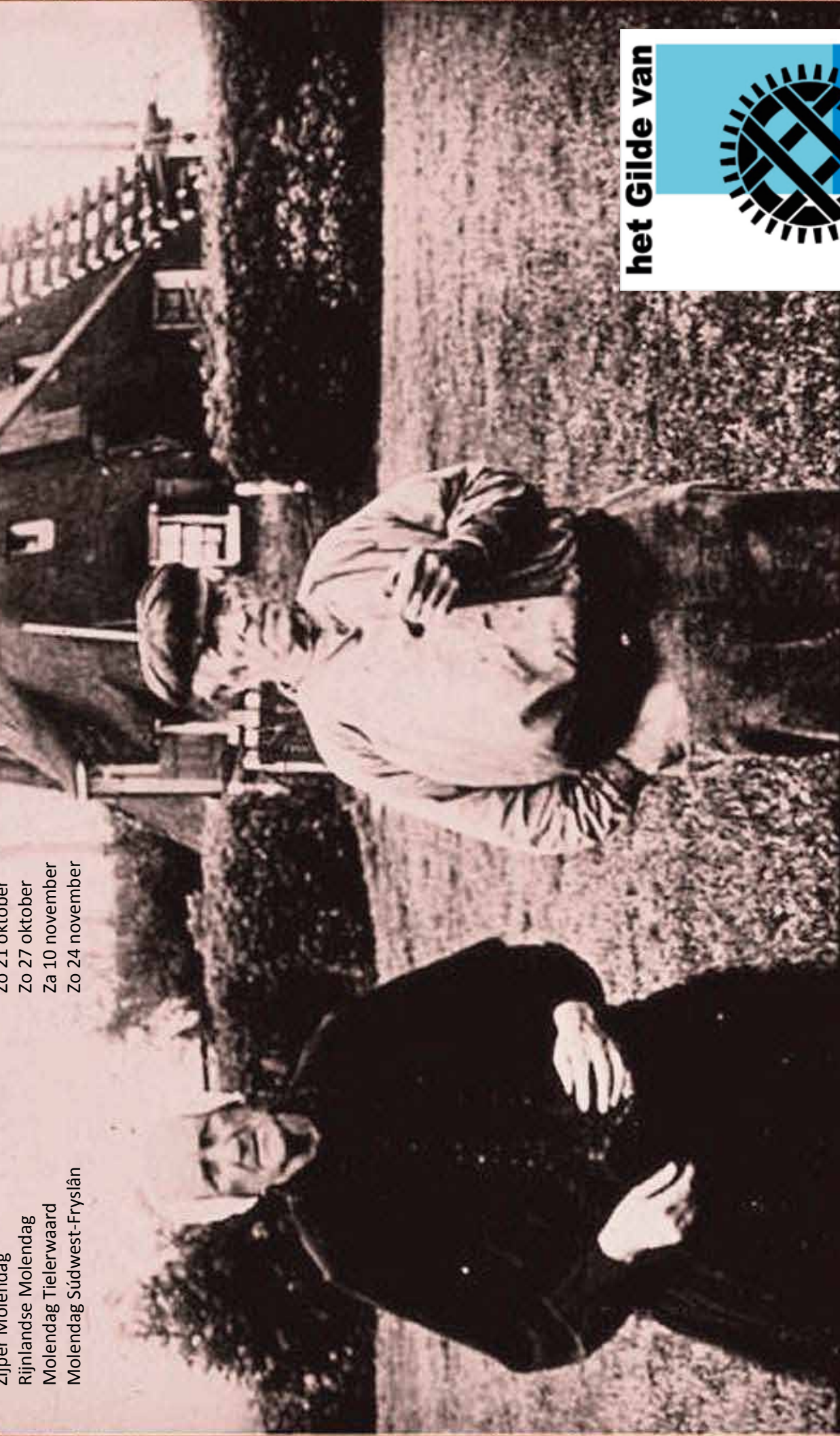
4. Het *wâltsje*, een werveltje buiten op de molendeur
5. Het kruirad van de Grevensmolen
6. Het kruitwerk smeren

Prik'm'op regionale molendagen 2019

West-Brabantse Molendag	Zo 24 maart
Noord-IJsselse Molendag	Ma 15 april (2e Paasdag)
Molendag Land van Cuijk	Ma 15 april (2e Paasdag)
Leeuwarder Molendag	Zo 14 april
Friese Molendag	Za 20 april
Nationale Molendag	Za 11 en zo 12 mei
Groninger Molenweekend	Za 8 en zo 9 juni
Westlandse Molendag	Za 29 juni
Molendag Leidschendam-Voorburg	Za 7 juli
Flakkeese Molendag	Za 13 juli
Molendag Voorne, Putten en Rozenburg	Za 20 juli
Drentse Molendag	Za 24 augustus
Zeeuwse Molendag	Za 31 augustus
Schermer Maaldag	Zo 1 september
Overijsselse Molendag	Za 8 september
Grenzeloze Molendag Kempen-Broek	Zo 8 september ??
Zaanse Molendag	Za 28 september
SIMAV-molendag	Za 5 oktober
Limburgse Molendag	Zo 6 oktober
Hoeksche-Waardse Molendag	Za 19 oktober
Zieler Molendag	Zo 21 oktober

Zijper Molendag
 20 21 oktober
 Rijnlandse Molendag
 20 27 oktober
 Molendag Tielerwaard
 2a 10 november
 Molendag Súdwest-Fryslân
 20 24 november

het Gilde van

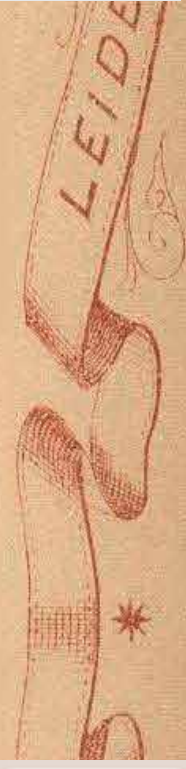

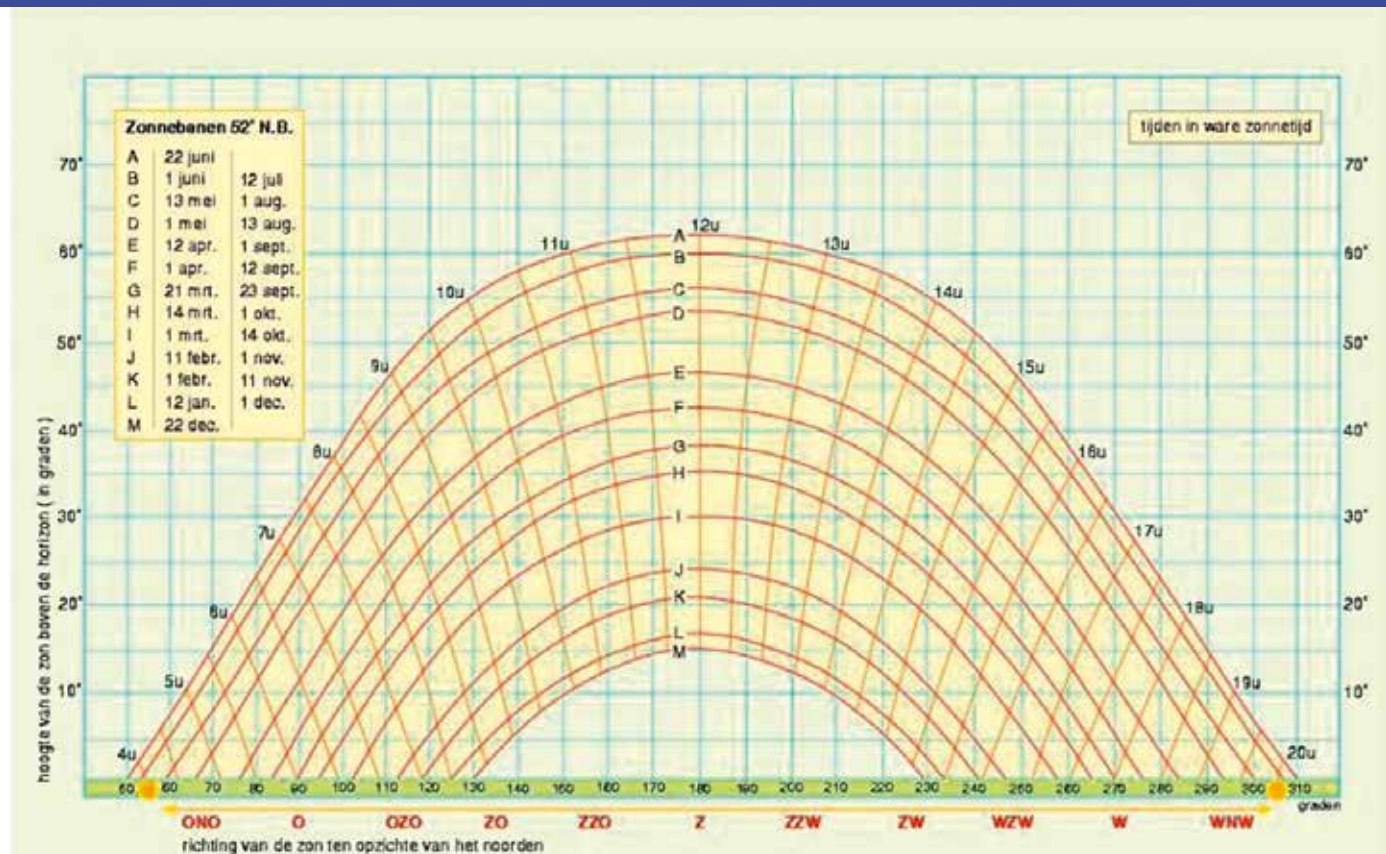
**Vrijwillige
 Molenaars**

Het ambacht van molenaar

staat op de Nationale Inventaris
 Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland

Afbeelding 1: De zonnestand in graden in ons land het jaar door. Het zuiden ligt precies in het midden met de andere windstreken ZZO-NNO links en ZZW-WNW rechts. Goed is te zien dat de zon naarmate de dagen langer worden steeds oostelijker opkomt en steeds westelijke ondergaat. Copyright KNMI.

Zonnestanden

Het voorjaar wordt gekenmerkt door snel langer wordende dagen, afwisselend warm en koud weer en de kenmerkende voorjaarsluchten, waarbij de stapelwolken weer ontstaan boven land. In het voorjaar zijn depressies meestal minder actief, want de grootste koude periode loopt op zijn eind. De Noordpool begint weer op te warmen door het toenemende zonlicht aldaar en tussen de Noordpool en de Azoren nemen de verschillen in temperatuur af. Hierdoor zwakt de straalstroom af en dat is de reden dat depressies minder actief worden.

DOOR: DAVID HENNEVELD, weerkundige

De zonnestand is de reden dat de temperatuur begint op te lopen. De zon komt steeds hoger aan de hemel te staan en gaat langer schijnen. In de winter komt de zon net geen 15 graden boven de horizon uit, maar hartje zomer is dit iets meer dan 60 graden boven de horizon. Sta je rond de evenaar dan draait de zon precies over je hoofd heen ofwel een hoek van 90 graden. Dat is een gekke gewaarwording, want als mens veroorzaakt je dan amper schaduw als de zon loodrecht boven je staat. De schaduw van jezelf is dan niet groter dan je voeten. In Nederland maak

je altijd wat schaduw vanwege de schuine stand van de zon.

Pooldag

Met het klimmen van de zon neemt ook de hoeveelheid zonnestraling toe en zonnestraling is warmte. Hierdoor warmt de aarde op maar dat verloopt natuurlijk grillig. Dagen met de eerste aangename 20 graden in Nederland worden afgewisseld met regen en maar 7 graden. Niet alleen komt de zon hoger te staan maar ook de lengte van de dag neemt flink toe. In december telt een dag

rond 8 uur, in juni is dit verdubbeld naar iets meer dan 16 uur. De langste dag vindt plaats rond 21 juni, de kortste dag rond 21 december. In juni duurt in Eelde een dag gemiddeld een half uur langer dan in Maastricht, in december is het juist omgekeerd.

Ga je vanuit Nederland naar het noorden, dan neemt de lengte van de dag toe vanaf 21 maart, ga je naar het zuiden, dan neemt de daglengte af vanaf de datum. Rond de poolcirkel, in Scandinavië is de zon in ons zomerhalfjaar 24 uur lang te zien maar alleen rond

Afbeelding 2: De schuine stand van de as van de aarde zorgt bij ons voor de seizoenen. De twee plaatjes ten noorden en zuiden van de zon geven precies overal 12 uur daglicht aan.

de 21e juni. Daarna moet je steeds noordelijker gaan, wil je de zon op meer dagen 24 uur per dag zien. Precies op de Noordpool schijnt de zon 24 uur per dag vanaf 21 maart tot 21 september. Daarna zakt de zon weg achter de horizon, om er vervolgens rond 21 maart weer achter tevoorschijn te komen. (Volgt u het nog? Afbeelding 2 verduidelijkt een hoop.)

Keerkringen

De noordelijkste stand van de zon is boven de kreeftskeerkring: die ligt op 23.5 graden noorderbreedte. De zuidelijkste stand van de zon is boven de steenbokskeerkring: 23.5 graden zuiderbreedte. Daartussen beweegt de zon heen en weer in een jaarlijkse cyclus en

passeert de zon twee keer per jaar de evenaar (rond 21 maart en 21 september). Pooldag en poolnacht vinden plaats vanaf 66 graden noord en 66 graden zuid.

Schuine as

Dat de langste dag, de kortste dag en precies 12 uur daglicht altijd plaats vinden rond een bepaalde datum heeft te maken met de baan van de aarde rond de zon. Die baan is niet precies rond maar heeft de vorm van een ellips, waardoor je jaarlijks verschuivingen ziet in

die data.

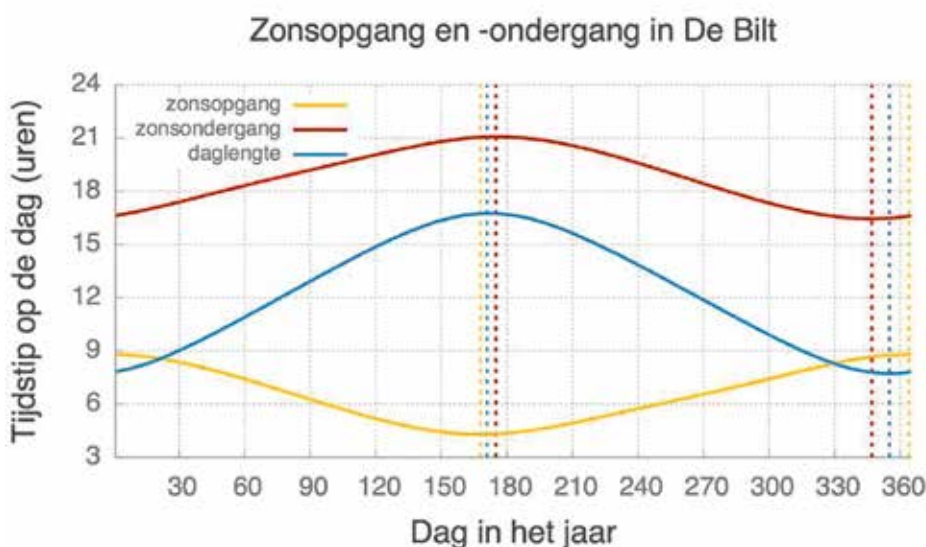
Hoewel wij zeggen dat de zon steeds hoger aan de hemel komt te staan is dit maar de halve waarheid. Het is de aarde die van positie aan het veranderen is, waardoor de zonnestand steeds hoger wordt. De aarde is een bol die om een as draait en die is as staat scheef. Door deze scheve stand bestaan de pooldag en de poolnacht. Iedereen die een globe thuis heeft staan, kan zien dat onze aarde er scheef op staat met de as niet loodrecht. Het is precies die scheefstand die ervoor zorgt dat de zonnestand door het jaar heen zoveel verandert.

Doordat de aarde om de zon draait in die scheve positie, wordt twee keer per jaar de gehele aarde verlicht van de Noordpool tot de Zuidpool en is de daglengte dan overal precies 12 uur. Dat is rond de 21e maart en 21e september. Dan passeert de zon de evenaar en is voor één dag de periode met daglicht overal even lang.

Door de hogere zonnestand rond de evenaar en de daaraan gekoppelde veel hogere zonnestraling vindt je rond de evenaar de hoogste temperaturen. Bij ons schommelen de temperaturen jaarlijks tussen 37 graden en -18 graden. In Lapland kan het 35 graden vriezen in de winter, maar 's zomers kan het een week lang 30 graden zijn met 24 uur zon per dag!

Afschaffen?

Met de zomer- en wintertijd proberen we het dag licht te verschuiven, zodat de zomeravonden lekker lang zijn. De discussie is nu of de zomer- of de wintertijd afgeschaft zou moeten worden. Uitgaande van de zon is de juiste tijd de wintertijd. Mocht die aangehouden worden dan is het 's zomers een uur eerder licht en een uur eerder donker. Daarmee verschuift ook meteen de temperatuur en daar vaak aan gekoppeld de wind met een uur. In de ochtend is het eerder warm tussen april en oktober en ook zal de wind sneller op gang komen tussen deze maanden. In de avond is het juist minder warm en sneller afnemende wind, allemaal door dit tijdverschil van een uur. We gaan het zien.

Afbeelding 3: Zonsopgang, zonsondergang en daglengte uiteengezet in een grafiek. Copyright KNMI.

Afbeelding 1

De mysterieuze gaten van het steenbed

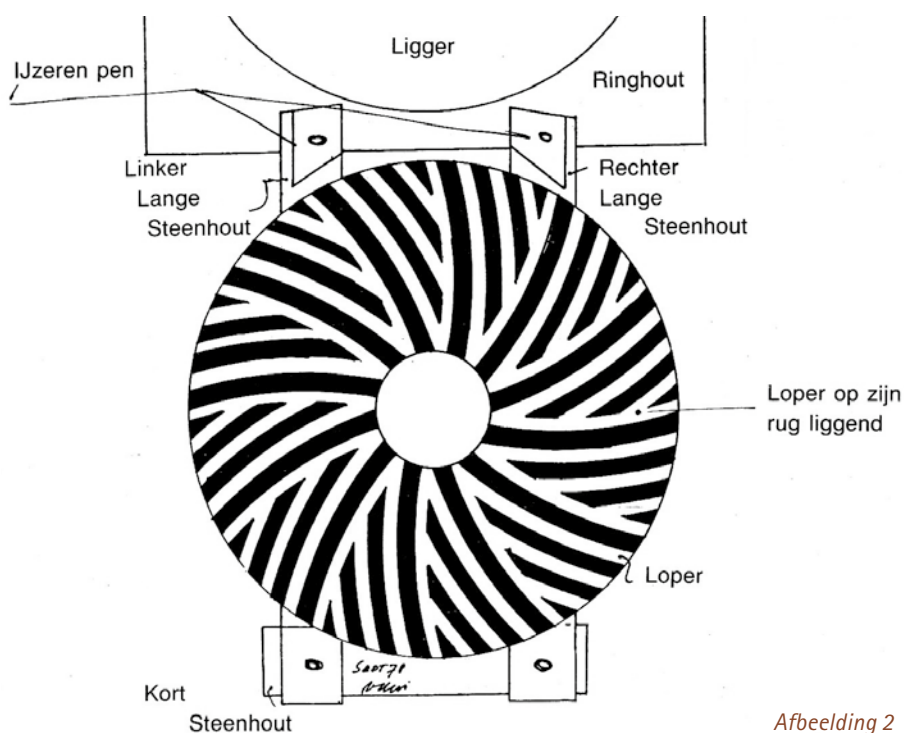
DOOR: HARRY WIJNANTS

Op de Napoleonsmolen (Hamont-Achel, België, bouwjaar 1804) ligt rond de ligger van één van de twee steenkoppels een houten constructie. Daarvan kon ik het doel niet goed thuis brengen. Ik noemde deze constructie steeds het 'steenbed'. Een collega-molenaar uit Nederlands Limburg wees mij erop, dat deze ring normaal terug te vinden is op een standaardmolen. Hij noemde dit het 'ringhout' en hij wees me op de twee gaten, links en rechts van de meelpijp (afbeelding 1). Ook bij hem op de standaardmolen was zo'n ring aanwezig. Een oudere collega had hem vroeger verteld, dat dit typisch was voor een standaardmolen. Het had als doel om een constructie te maken om er bij het billen de loper op te leggen. Om de loper te billen moet deze gekeerd worden. Dit kan bij een steenkraan door de loper in de beugels of hoepels te keren en op de ligger te leggen. Bij afwezigheid van een steenkraan of galg moest er gebruik gemaakt worden van de 'steenreep': een armdik touw dat door de krop gestoken werd en rond de bovenas geslagen werd. Door het draaien van de bovenas kon de loper gelicht worden.

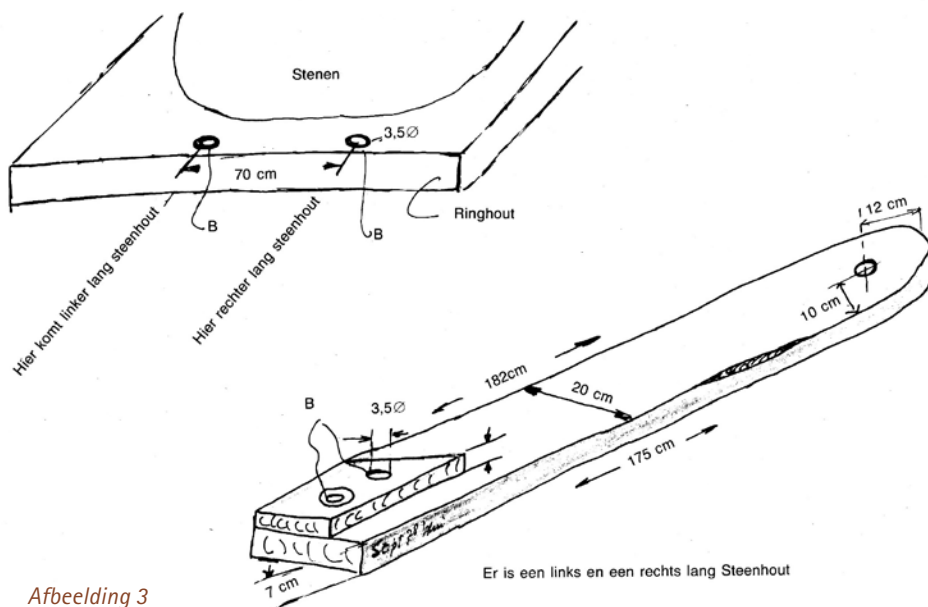
Steenreep

Heel toevallig heb ik nu het tijdschriftje 'De Molens van Stramproy' uit 1987 in handen gekregen. Daarin staat een artikel

over het 'Openbreken in vroeger tijden op een Standaardmolen' door Jacques van de Winkel. Hij beschrijft hierin het openbreken van het steenkoppel op standaardmolen

Afbeelding 2

Afbeelding 3

Sint Jan in Stramproy. Pas in 1917 kwam er in de Sint Jan een steenkraan. Voor die tijd was het openbreken en het lichten van de stenen enkel mogelijk met de steenreep: een 7 centimeter dik touw met een oogsplits. Er zijn verschillende manieren om dit te doen. Elke molenaar zal wel zijn manier van werken gehad hebben.

Met de goedkeuring van Jacques van de Winkel mag ik gebruikmaken van zijn artikel en de tekeningen overnemen, waarvoor mijn dank. Ik wil dan ook graag de manier beschrijven zoals Lei van de Winkel het openbreken van een steenkoppel met de reep deed. Lei was de vader van Jacques en de laatste beroepsmolenaar op de Sint Jan.

Vorbereiden

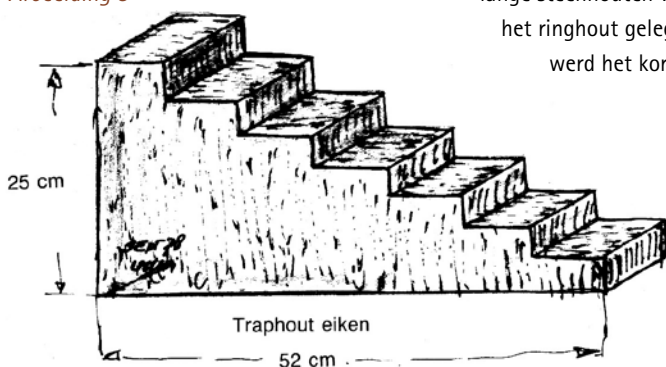
Na het wegnemen van de kaar, de kaarboomen (tremen), het schuddebakje (schoentje), de kuipdeksels en de kuip komen de stenen tevoorschijn. De steenspil (het staak- of klauwijzer met rondsel of het spillengeloop) werd door middel van een ketting uit de rijngetrokken. Hiervoor stak men een uiteinde van de ketting door de spillen van het rondsel en maakte dit vast. Het andere uiteinde ging om de luias. Op de Sint Jan is hiervoor op de

luias een ijzeren pen met kop aangebracht waar de ketting in gehaakt wordt. Door het luiwerk met de hand te bedienen werd de steenspil uit de rijnghehesen. Tot hier is deze werkwijze hetzelfde als wanneer men een steenkraan ter beschikking heeft.

Steenhouten

Een zware loper van ongeveer 1000 kilo kon niet zondermeer op de vloer van de steenzolder gelegd worden. Om het gewicht gelijkmatig te verdelen diende er een balkenconstructie gemaakt te worden (afbeelding 2). Deze constructie bestond uit twee 'lange steenhouten': het rechter en linker steenhout, eiken balkjes van 7 cm dik, 20 cm breed en 182 cm lang. Op de kop en het uiteinde waren die voorzien van een gat van 3,5 cm doorsnede (afbeelding 3). Ook was er een verhoging aangebracht op de kop en het uiteinde om de steen te geleiden. Verder was er ook nog het 'korte steenhout': ook een eikenbalkje van ongeveer 20 cm breed, 100 cm lang en die rustte op de vloer van de steenzolder. De dikte van het korte steenhout was gelijk aan de hoogte van het ringhout. De twee lange steenhouten werden met de kop op het ringhout gelegd en onder het uiteinde werd het korte steenhout geschoven.

Afbeelding 5

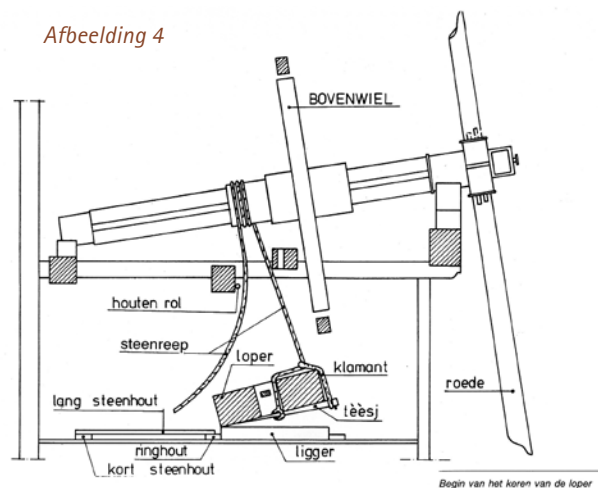

Ze werden verankerd met vier ijzeren pennen: aan het ene eind door de lange steenhouten en het ringhout en aan het andere eind door de lange steenhouten en het korte steenhout. De lange steenhouten lagen nu horizontaal zodat de loper hierop gelegd kon worden om te billen. Dit is evenwel rapper gezegd dan gedaan! Na het verwijderen van de steenspil begon pas het grote karwei: het lichten en kantelen van de loper.

Steenbeitels

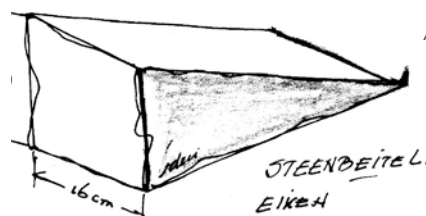
Het lichten van de loper gebeurde door gebruik te maken van de steenreep. Die moest door het kropgat van de loper gestoken worden (afbeelding 4). Daarvoor moest eerst de loper met behulp van een koevoet, een traphout ('kaleute' volgens Paul Bauters) (afbeelding 5) en twee steenbeitels (afbeelding 6) zover omhoog gewrikt worden, dat het aangesplitst oog van de steenreep van bovenaf door het kropgat kon gestoken worden. Terwijl één man de loper opwrikte, schoof de andere de twee steenbeitels tussen de loper

Afbeelding 4

en de ligger. Door de koevoet steeds een trapje hoger op het traphout aan te zetten kwam de loper steeds hoger naar boven en de twee steenbeitels steeds verder onder de loper. Als de steenbeitels volledig onder de loper zaten, was deze hoog genoeg om het oog van de steenreep door het kropgat te steken.

Afbeelding 6

Tééjsj

Als het oog door het kropgat stak, werd er een essenhouten, afgeknotte kegel door geschoven. Lei van de Winkel noemde dit een 'tééjsj' (afbeelding 4). In het molenwoordenboek van Paul Bauters wordt dit een 'teers' genoemd. Om Lei van de Winkel verder te volgen blijf ik het woord 'tééjsj' gebruiken. De tééjsj werd zover door het oog geschoven, dat het ook voorbij het kropgat goed tegen de steen aanlag. Het dikke uiteinde van de tééjsj stak dan nog ongeveer 12 cm buiten de looper. In dit dikke einde was een ijzeren pen aangebracht. Met een 'klamant', een strop of een touw zonder einde ('commande' volgens Paul Bauters) werd de steenreep en de tééjsj stevig aan elkaar bevestigd. De ijzeren pen aan het dikke uiteinde van de tééjsj zorgde ervoor dat de klamant niet van de tééjsj kon schuiven.

De heer G.A. van Stekelenburg (oud-molenaar en eigenaar van de standaardmolen in Asten) had ook vaak opengebroken met de steenreep. Hij stak de steenreep van onder door het kropgat, zodat de tééjsj boven op de steen lag. Het nog vrije uiteinde van de steenreep werd nu twee of drie keer om de bovenas geslagen. Terwijl de helper de steenreep met lichte druk om de bovenas hield, lichtte de molenaar de vang. De bovenas begon te draaien, het touw tussen de steen en de as werd opgewonden en de looper kwam overeind (afbeelding 7). Was de wind ongeschikt dan moest het wiekenkruis door mankracht in beweging gebracht worden. Er moest dan extra hulp gezocht worden. Dat konden toevallige voorbijgangers of bezoekers zijn. Dit lijkt mij, vrijwillige molenaar, ook een veiligere manier van werken te zijn.

Bilstand

Rond een houten as is de wrijving tussen de as en de reep groot genoeg om de looper te lichten. Op een gietijzeren as is dit niet voldoende. Bij zulke assen werden de uiteinden van de vulstukken in de spiegel van het bovenwiel rond gemaakt. Daardoor werden de slagen van het touw en de wrijving groter. De reep werd om dit ronde uiteinde van de vulstukken gelegd.

Terwijl de looper omhoog kwam, schoof hij van de ligger af, eventueel wat geholpen met een koevoet en stond recht op de lange steenhouten (afbeelding 7). Nu kon de ligger gebild worden. Als de looper rechtop stond, was het wiekenkruis in een bepaalde stand gekomen: het wiekenkruis stond dan op de 'bilstand'. De klanten wisten dan, dat ze niet met graan naar de molen moesten komen omdat de molenaar aan het billen was en niet kon malen. De bilstand is dus geen stand die door de molenaar bewust voorgezet werd, maar deze trad automatisch op als er opengebroken werd met behulp van het wiekenkruis.

Uitneembare rol

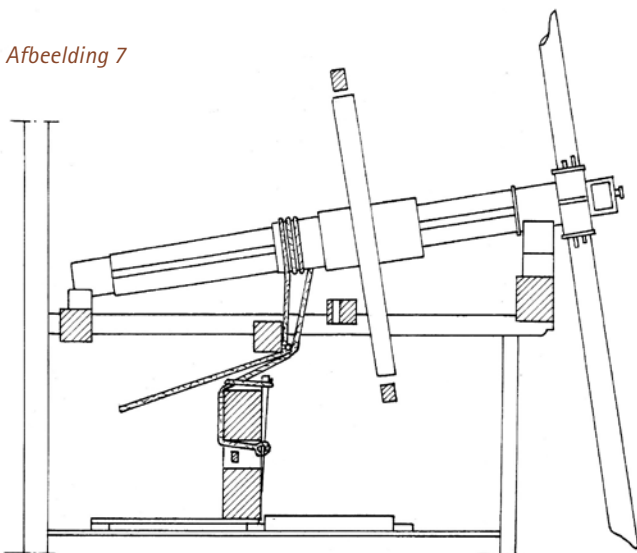
Om de looper te billen moest deze op zijn rug gelegd worden. De rechtop staande looper kon op zijn rug op de lange steenhouten gelegd worden door het vieren van de steenreep die nog om de bovenas zat. Eventueel kon ook het wiekenkruis teruggedraaid worden. Tijdens het neerleggen en later het weer omhoog halen van de looper schuurde de steenreep langs de middenbalk. Om beschadiging van de reep te voorkomen en het glijden te vergemakkelijken werd er onder de middenbalk, aan de kant van het wiekenkruis, een eiken rol aangebracht. Deze rol was uitneem-

baar en op vele molens zijn de gaten en de uitsparing nog goed waarneembaar. Nu lag de ligger horizontaal naast het steenbed en kon het billen beginnen (afbeelding 8).

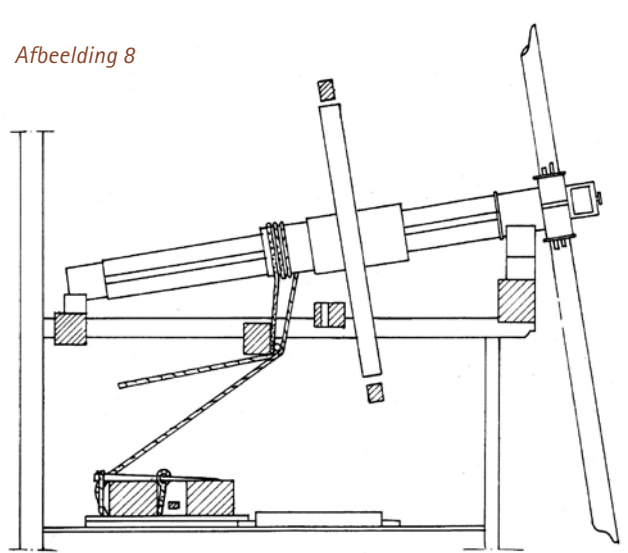
Hergebruik

De Napoleonsmolen is gebouwd ter vervanging van een standaardmolen. Die stond in de gemeente Achel en is in 1802 tijdens een storm omgewaaid. Omdat geschikte materialen in die tijd steeds hergebruikt werden, is het voor de hand liggend dat de bouwers van de Napoleonsmolen maximaal gebruik hebben gemaakt van deze mogelijkheid. Nu zijn we dus ook bijna zeker dat het ringhout dat in onze molen ligt afkomstig is uit deze molen. Ook van de trap tussen de meel- en de steenzolder mag worden aangenomen dat die uit deze oude molen afkomstig is. Ook enkele balken (de luias of steenspieltakel) in het olieslagwerk (bijgebouwd in 1868) zijn vermoedelijk daarvan afkomstig. In het gebinte van het bijgebouw (bijgebouwd in 1900) en enkele steunbalken in de olieslag zijn de oude houten roedes verwerkt. Of deze ook nog op de standaardmolen hebben gediend is twijfelachtig maar niet onmogelijk. Oude, nog bruikbare materialen werden altijd zoveel mogelijk hergebruikt. Daarom is het dan ook wel interessant om eens verder te zoeken naar hun afkomst en waarvoor deze gediend hebben. Samen met mijn collega's hebben we al meerder geheimen van de molen ontdekt en ontmaskerd. Momenteel onderzoeken we een spoor dat ons mogelijk naar de bouwer van de molen zou kunnen leiden. Dit is dan weer een andere en zeker een héél interessante kant van het vrijwillige molenaarschap.

Afbeelding 7

Afbeelding 8

Molinologie 50

DOOR: BAREND ZINKWEG

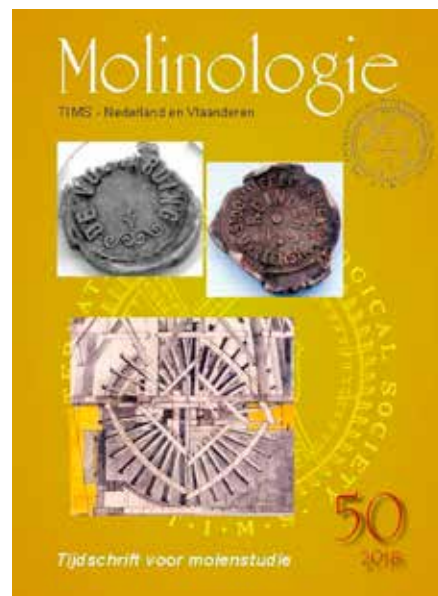
TIMS NL/VL, vereniging voor molenkunde in het Nederlandse taalgebied, heeft een nieuw nummer van haar verenigingsblad Molinologie uitgebracht.

In het artikel 'Het leven van een molenaar in de nieuwe bedijkte Schermeer' beschrijven Margreet Hoek en Francis van Zon-Christoffels de droogmaking van de Schermeer en hoe het leven was van Jan IJsbrandsz. Hij was vanaf 1636 tot 1646 molenaar en polderwerker in de Schermeer. Na zijn overlijden is zijn nalatenschap beschreven en dat geeft een goed beeld van zijn leven.

Met een metaaldetector zijn veel voorwerpen uit de grond gehaald. Bob Poppen beschrijft gevonden loodjes die gebruikt werden om meelzakken te verzegelen. Eind achttiende en begin negentiende eeuw zijn die toenemend in gebruik gekomen. Bob Poppen beschrijft het hoe en waarom in het artikel 'Meelloodjes, een 'verborgen' geschiedenis'.

Molinologie 50 kost € 9,- telt 36 bladzijden plus omslag, geheel in kleur op A4-formaat met in totaal 64 afbeeldingen. Belangstellenden kunnen een exemplaar bestellen door het sturen van een bericht naar redactie@molenkunde.eu.

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS
TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

**Had u hier
uw advertentie
willen hebben?**

**Neem dan
contact op via
[boekhouding@
vrijwilligemolenaars.nl](mailto:boekhouding@vrijwilligemolenaars.nl)**

Het gat in de vang gebrand

Brandlucht

Om de mensen een draaiende molen te laten zien werd de vang los getrokken zonder dat er gemalen werd. Er werd veel gekocht en steeds meer bezoekers kwamen boven, het werd druk. Toen de bezoekers rond half twaalf waren vertrokken, besloten we het malen uit te stellen tot na de lunch. Omdat nog steeds een maalsteen meeliep, besloten we om deze uit het werk te halen. De wind was toch wel iets toegenomen en de molen liep wel 90 tot 100 enden. Dit zou voor mij de eerste keer worden, dat ik met deze draaisnelheid de molen met een steen in het werk zou gaan stilzetten. Dus onder toezicht oog van de twee molenaars heb ik keurig gevangen binnen 12 enden. Daarna rook ik verbrand hout en zag rook onder de kap vandaan komen. Ik dacht: nou zullen we toch niet de vang in brand hebben en ik stormde naar boven de kap in.

Rook

De kap was gevuld met blauwe rook en het rook er naar verschroeid hout. We hebben de vang en het bovenwiel uitvoerig onderzocht, maar gelukkig was er geen brand. Inmiddels was een van de molenaars ook in kap gekomen. Samen hebben we nog een ronde door de kap gemaakt om er zeker van te zijn, dat er geen oververhitte delen waren ontstaan. De rook was opgetrokken en er leek niets aan de hand te zijn. Daarna zijn we naar beneden gegaan om het maalkoppel uit zijn werk te zetten en de molen voor de prins te laten draaien. Na de lunch zijn we gaan malen en zo rond drie uur waren we daar mee klaar: we hadden 50 kilo mooi tarwemeel opgezakt op de maal-

Ontsnapt aan een grote brand

Het was begin december en er stond een zuid-westenwind: windkracht 5 met uitschieters naar 7. Wij (twee molenaars en ik) zouden tarwe gaan malen en de molen werd opgezeild met 2 volle zeilen. De maalsteen van ons eerste koppel werd in het werk gezet. Inmiddels liepen de eerste bezoekers al rond op de maalzolder, waar ook ons winkeltje is.

DOOR EEN LEERLING-MOLENAAR

zolder staan. De molenaar zei: "Ik ga toch nog even in de kap kijken". Een halve minuut later werd er door hem geroepen om water: "De vang staat in brand!"

Water!

Zo vlug als ik kon heb ik een afwasteil met water gevuld en ben naar boven gesprint – een emmer kon ik zo gauw niet vinden. Druipend kwam ik in de kap aan, de helft van het water had ik door de haast onderweg over mij heen gekregen. In het buikstuk van de vang was een roodgloeiend gat gebrand en een aantal belegstukken op het bovenwiel waren verbrand en een stuk gloeide. De beginnende brandjes hebben we geblust en de vang verder gekoeld met water. We zijn net op tijd geweest om een grote brand te voorkomen. Nadat de rook

Een van de verbrande belegstukken van het bovenwiel

letterlijk was opgetrokken zijn we op onderzoek gegaan hoe dit heeft kunnen gebeuren en hoe we dit kunnen voorkomen.

De theorie

Tijdens het vangen wordt alle wrijvingswarmte opgenomen in de vangstukken en de belegstukken van het bovenwiel. In ons geval liep de temperatuur van de oppervlakken zo hoog op, dat het hout begon te schroeien en te roken.

De in de vangstukken opgenomen warmte blijft heel lang aanwezig, omdat de massa van de vangstukken lager is dan die van het bovenwiel. Die warmte kan tot uren daarna aanwezig zijn en als er nog een aantal malen gevangen wordt, loopt de temperatuur gevaarlijk hoog op: zo hoog dat er brand kan ontstaan

De praktijk

Navraag bij een aantal ervaren molenaars over mijn bijna-brand-ervaring heeft mij twee dingen geleerd:

1. Er stond vroeger altijd een bak met water in de kap om te kunnen koelen als er eens stevig gevangen moest worden.
2. Als het had gekund: eerst gaan malen (de steen draaide immers loos mee) waardoor de snelheid van de molen daalt en daarna pas de molen stil zetten.

Onderzoek

Bij nader onderzoek van de vang bleek de brand te zijn ontstaan in de naad tussen twee vangstukken, tussen de maanijzers. In de V-vormige ruimte had zich stof en vuil verzameld: dat was gaan branden door de grote hitte in de vangstukken.

Omdat deze twee vangstukken strak tegen elkaar waren geplaatst zat het vuil daar opgesloten. We ontdekten ook, dat er splintertjes verkoold hout lagen te midden van stof in een kleine ruimte tussen de rust en de rijklamp.

Aanpassingen

De bijna-brand-ervaring heeft tot een aantal aanpassingen geleid:

1. In de kap staat inmiddels een emmer water.
2. Er is een spleet tussen de vangstukken tussen de maanijzers gezaagd, waardoor stof zich daar niet kan ophopen.
3. De ruimtes rondom de vang, waar stof zich ophoopt, zijn schoon gemaakt.
4. Het onderhoudsschema is aangepast met het vier keer per jaar schoonmaken van de ruimtes om de vang.

Ruimte tussen de vangblokken gezaagd, zodat het stof op de vloer valt

Ruimtes rondom de vang zijn stofvrij gemaakt

Emmer met water weer in de kap geplaatst

Tweede koppel maalstenen voor Windlust in Westmaas

De molenmaker legt de looper op zijn plek

Korenmolens Windlust in Westmaas staat bijna midden in het dorp en is daarmee met recht een beeldbepalend object. Elke week genieten de bewoners in het dorp van de draaiende wieken. Nadat de molen sinds de Tweede Wereld Oorlog niet meer 'op de wind' gemalen had, werd zij in 2009 grondig gerestaureerd en met een koppel blauwe stenen maalvaardig opgeleverd. Dit malen wordt dan ook regelmatig gedaan, waarna het volkorenmeel en de bloem aan bezoekers verkocht wordt. Helaas is de molen in het verleden grotendeels leeggehaald en verdween vrijwel alles wat deel uitmaakte van het maalbedrijf.

DOOR: AB MULDER, vrijwillige molenaar van Windlust

Zo was de molen ooit uitgerust met twee regulatoren, een hamermolen, een mengketel, een schoningsinstallatie, een poetsmachine, een elevator en een tweede koppel op de wind aangedreven kunststenen. Helaas, andere tijden.

We maken een plan

Naast het draaien en malen met de molen is er ook een passie ontstaan om een gedeelte van de verdwenen zaken uit de molen weer terug te brengen. Zo werd er een aantal jaren geleden al een goed werkende reguleerder terug gerestaureerd (zie De Gildebrieff 2 uit 2015). Ruim vier jaar geleden kwam het idee boven drijven om ook het tweede door de wind aangedreven koppel maalstenen terug te restaureren. De molenmakers van de Restauratiewerkplaats Schiedam hadden in 2008/2009 de molen gerestaureerd en samen met hen werd een grove begroting gemaakt. Daarbij was het uitgangspunt, dat het werk

zo veel mogelijk door de vrijwilligers van de molen in eigen beheer uitgevoerd zou moeten worden. De kosten moesten natuurlijk ook passen binnen het budget dat de komende jaren ter beschikking zou komen. Naast een aantal vrijwilligers beschikt deze korenmolens namelijk over een grote schare 'Vrienden van Windlust' die elk jaar met een kleine donatie dit soort werk steunt. Aanvankelijk dachten we dat deze klus binnen zo'n 7 jaar gefikst zou moeten kunnen worden. Na toestemming van de eigenaar van de molen, Stichting Molens Hoeksche Waard, lag niets meer in de weg om rustig aan te beginnen. De stichting eiste terecht dat het werk zo veel als mogelijk op historisch verantwoorde wijze uitgevoerd moest worden.

Hulp van alle kanten

Er is begonnen met het verwijderen van de twee op de steenzolder nog aanwezige gescheurde kunststenen. Die lagen op de plaats

waar het nieuwe koppel zou moeten komen. De meelring lag nog om de oude ligger en verkeerde in zo'n staat dat deze met wat nieuwe stukken iepenhout en nieuwe koppelstukken opgeknapt kon worden. Al snel bleek dat de Restauratiewerkplaats Schiedam altijd bereid was om met hun kennis en kunde de helpende hand te bieden. Ook mocht er wel eens van de machines gebruik gemaakt worden waar de vrijwilligers niet over beschikten. Bij dit soort werk is het geweldig hoeveel medewerking er gekregen wordt van molenvrienden in de ruimste zin van het woord. Zo werden vele schenkingen in natura gedaan in de vorm van onderdelen die goed gebruikt konden worden. Kort nadat er begonnen was kregen we bijvoorbeeld van een bevriende molenaar een oude, maar wel complete kuip. Ook de steenspil, het bolspil, de pasbalk en het balanceerwerk werd geschenken. Dat dit alles niet direct gebruikt kon worden en er hier en daar wat aanpassingen uitgevoerd

Vier elementen van de steenschijfloop

De ijzeren banden worden om de iepenhouten schijven van de steenschijfloop gekrompen

Hank Kalse draait staven voor de nieuwe steenschijfloop

moesten worden laat zich raden. Zeker in het begin geeft dit soort donaties natuurlijk een geweldige opkikker. Maar er werd ook veel werk in eigen beheer uitgevoerd. Zo heeft bijvoorbeeld de leerling-molenaar een prachtige schuddebak (of schoe) gemaakt, is er veel werk besteed aan het maken van de steenschijfloop, het maken van het kaar, het draaien van onderdelen voor het taatslager van de bolspil, het draaien van de staven van Surinaams-groenhart, het maken van de ijzerbalk, het maken en aanbrengen van het paard en de pasbalk, enzovoorts. Vooral het maken van het schijfloop bleek een leuke klus waarbij veel geleerd werd. Het was erg spannend om te zien hoe de smid midden in Schiedam op de stoep de ijzeren banden om de iepenhouten schijven aan het krimpen was. Ook erg leerzaam was dat je bij het 'getoogd' boren het gat in de pen de goede kant op moet meten, zodat je de zaak met de toognagels in elkaar trekt en niet uit elkaar duwt. Dit soort foutjes maak je maar een keer in je leven is te hopen.

De zaak begint serieuze vormen aan te nemen

Na verloop van tijd ging het er serieus op lijken dat deze klus misschien wel eens echt zou gaan slagen. Daarom werd besloten om een grote financiële uitgave te doen: het aanschaffen van twee nieuwe kunststenen. Deze werden eind 2017 geleverd door firma Van Vught. Nadat deze op de steenzolder waren gehesen kon een begin gemaakt worden met alles af te stellen. Als eerste werd natuurlijk de ligger waterpas op zijn plaats gelegd. Leuk

De steenschijfloop vordert gestaag

om de locatie hiervan te bepalen aan de hand van het aantal staven en de steek. Eind 2018 waren nagenoeg alle losse onderdelen klaar en werd de Restauratiewerkplaats Schiedam gevraagd om samen met de vrijwilligers alle onderdelen in elkaar te steken en af te stellen. Wij vroegen hen louter en alleen omdat wij als vrijwilligers niet de kennis en kunde hadden en veelal ook niet beschikte over het juiste gereedschap. Samen met Bas Batenburg werd een zeer leerzame tijd doorgemaakt. Dat het werk door de molenmaker niet gratis was laat zich raden, maar dan komt het mooie van deze molen om de hoek kijken: haar grote schare van 'Vrienden van Windlust'. Omdat veel werk in eigen beheer was uitgevoerd, kon al het werk van de molenmaker en ook de aangekochte materialen uit de donaties van de 'Vriendenpot' betaald worden.

Klaar om te malen

Toen alles klaar was om te gaan malen werd besloten om de stenen eerst een paar minuten met 'stuifzand' in te malen. Dit gaf meteen een beter maalvlak en het strijken van de stenen ging ook een stuk beter. Daarna hebben we de zaak weer opengetrokken, goed schoongemaakt en weer dicht gelegd. In november 2018 is voor het eerst tarwe met dit nieuwe koppel gemalen. Ondanks dat dit koppel stenen nog lang niet ingemalen was, is het resultaat erg bemoedigend voor de productie van volkorenmeel. Wel moesten we weer even wennen aan het steeds met de hand uitlichten en bijhouden van de loper. Zoals eerder in dit stukje is aan-

Het zagen van de pasbalk bij molenmaker Herwijnen

gegeven, beschikt het andere koppel stenen sinds 2015 over een terug gerestaureerde reguleur die werkelijk perfect werkt. Hier wordt je dus wel een luie molenaar door. Heel goed dat je dan weer op zo'n manier met het echte handwerk geconfronteerd wordt. Maar of dat de reden is dat we hierna niet ook voor dit 2e koppel een aparte reguleur terug gaan brengen.....?

Met dank aan alle hulp voor dit resultaat

Het werk is in plaats van de geraamde 7 jaar in nog geen 4 ½ jaar voor elkaar gekomen. Dat is mede te danken aan alle schenkingen in natura die daardoor niet zelf gemaakt behoeften te worden.

Dankzij deze donaties in natura, de werkzaamheden door vrijwilligers, de welwillendheid van de molenmaker en zeker niet als laatste de vele donateurs van de 'Vrienden van Windlust' heeft de korenmol in Westmaas weer haar tweede door de wind aangedreven koppel maalstenen terug.

Met dank aan allen die hieraan hebben meegewerkt.

MIO Danny laat trots zijn zelfgemaakte schuddebak zien

Waterschap en watermolens

De Gitsappermolen met rechts de vispassage

Op 20 maart 2019 zijn er verkiezingen voor het waterschap. Twee molenliefhebbers staan in Limburg kandidaat voor deze verkiezingen op de lijst van 'Water Natuurlijk Limburg': Bea Tilanus en Rose-Marie Kaanen.

DOOR: BEA TILANUS EN ROSE-MARIE KAAENEN

Waterschap Limburg, een bijzondere historie

Waterschappen worden in het Hollandse deel van Nederland verbonden met bedijkingen, droogmaalterijen, hoogheemraadschappen, polders en de strijd tegen het water. Er zijn delen in Nederland waar het waterschap een andere historie heeft, bijvoorbeeld in Limburg. In 1931 werd het Waterschap Geleen- en Molenbeek opgericht. De taak van dit waterschap was zorg te dragen voor de waterbeheersing van de Geleenbeek, de Molenbeek en hun zijbeken. Zoals ook elders in Limburg lagen langs beken veel watermolens. De molenaars hadden regelmatig ruzie met elkaar. De ene molenaar stuwde te veel, zodat de ander te weinig water had of net anders om. Met name in de 19de eeuw is in Limburg tussen watermolenaars in de rechtsbanken veel onderlinge strijd gevoerd. Daar had men genoeg van: het waterschap moest dat maar regelen. Watermolenaars stonden zo aan de wieg van waterschappen in Limburg. Vele samenvoegingen en

uitbreidingen later werden op 1 januari 2017 de Limburgse waterschappen samengevoegd tot het Waterschap Limburg.

Waterschap en watermolens, een bijzondere relatie

Limburg is de provincie met de meeste watergedreven molens in Nederland. Hier is nog steeds sprake van een bijzondere relatie tussen het waterschap en de watermolens. Soms staan ze op gespannen voet met elkaar. De waterschappen hebben bijvoorbeeld een

belangrijke taak in de uitvoering van wetten en regels om het trekken van vissen mogelijk te maken (vismigratie). Die wetten en regels zijn vastgelegd in de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), in Natura 2000 en in het Europese Aalplan. Veel beken in Limburg zijn voor vissen belangrijke plekken om te paren (paaigronden). De genoemde wetten en regels schrijven voor, dat vissen goed en natuurlijk die paaigronden moeten kunnen bereiken. Watermolens worden daarin vaak gezien als probleem. Vaak wordt gezegd dat die molens voor onnodige stuwing zorgen of vissen vermalen in hun turbines of tussen hun raderen. Watermolens zouden zo de internationale verplichtingen van de waterschappen dwarsbomen.

Watermolen, een probleem?

Een bekend knelpunt is de Polfermolen in Valkenburg. Deze oude kruitmolen staat in de top 100 van Nederlandse monumenten zoals vastgesteld door de Rijksdienst voor

Rose-Marie Kaanen komt uit het Noord-Limburgse molenaars-geslacht Kaanen uit Vierlingsbeek. Zij is kunstenares met een gemengde beroepspraktijk. Zij heeft veel ervaring opgedaan met wet- en regelgeving rond erfgoed en de nieuwe omgevingswet.

Bea Tilanus is vrijwillige molenaar op de Schaloensmolen in Oud Valkenburg en natuurgids bij het 'Instituut voor natuur-

heid' (IVN). Zij schreef voor Waterschap Roer en Overmaas de 'Waterbeleefroute Valkenburg' die langs verschillende watermolens leidt. Zij hield tijdens haar opleiding tot natuurgids een blog bij: 'De Molentak'. Zowel de Waterbeleefroute als de blog zijn op het internet te vinden.

de Monumentenzorg, nu de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het voor Nederland bijzonder grote Zuppingerrad (met een middelenlijn van 6 meter en een breedte van 3 meter) is enkele jaren geleden door het BAT (Bureau Aangepaste Technologie) in Sittard in opdracht van de gemeente Valkenburg afgevoerd en opgeslagen. Het rad is gerestaureerd en ligt nu te wachten op herplaatsing. Het is de vraag of dit rad ooit weer werkend wordt. Er zijn plannen om bij herbestemming van deze molen het rad terug te plaatsen. Het Waterschap Roer en Overmaas maakte dat tot nu toe onmogelijk. Voor het gebruik van dat rad is het nodig de Geul te stuwen en dat belemmert de vismigratie.

Toenadering tussen watermolens en het waterschap

Er zit verandering in deze starre manier van denken. De laatste tijd is veel onderzoek gedaan hoe vissen molens kunnen passeren via vistrappen en vispassages. Onderzocht is hoe die op een natuurlijke wijze in te passen zijn in een molenbiotoop. Een goed voorbeeld daarvan is de vispassage bij de elektriciteitscentrale van de ECI in de Roer bij Roermond die internationaal aanzien geniet. Er blijft een spanningsveld bestaan tussen vispassages en watermolens. Zo nam de aanvoer van water naar de Gitstapper molen in Vlodrop ernstig af toen in 2008 een vispassage bij de watermolen werd geopend.

Een andere kijk op watermolens

Er is onderzoek gedaan naar de vraag of het stuwen van water bij watermolens al met al wel zo slecht is. Door de klimaatverandering leggen waterschappen hoe langer hoe meer waterbergingen aan. Ze doen dat vooral om bij grote neerslag overstromingen tegen te

gaan. Waterbergingen blijken na de grote droge zomer van het afgelopen jaar ook een rol te spelen bij het tegengaan van verdroging. Een onderzoek hiernaar is in 2016 uitgevoerd in opdracht van het Waterschap Aa en Maas en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Uit het eindrapport blijkt duidelijk, dat herstel of het opnieuw 'op de kaart zetten' van (oude) watermolenlocaties een rol kan spelen bij het oplossen van knelpunten waar waterschappen tegenwoordig voor staan. Gedacht kan worden aan beekherstel en de klimaatopgave. Daarbij kunnen het inrichten van gebieden voor waterberging en het verminderen van piekafvoeren een rol spelen. Natuurlijk moet per plek gekeken worden wat de mogelijkheden zijn.

het harkrooster? Watermolens kunnen heel goed actief het water zuiveren. Dan moeten daar wel voldoende financiële middelen vanuit het waterschap tegenover staan. Een goede samenwerking tussen molenaars en gemeenten is dan noodzakelijk. Nu wordt nog te vaak de molenaar met de troep opgezadeld. Volgens 'Water Natuurlijk Limburg' kunnen watermolens een belangrijke rol vervullen bij het geven van voorlichting over de grote waarde van water door de eeuwen heen. Die rol wordt belangrijk zeker nu waterbeheer hoe langer hoe meer een zaak wordt van ons allemaal. 'Water Natuurlijk Limburg' is dan ook graag bereid om een samenwerking tussen het waterschap, organisaties voor molens en natuurbeheerorganisaties tot stand te brengen.

Vistrap ECI centrale Roermond

Samenwerking

'Water Natuurlijk Limburg' (een van de partijen in het bestuur van het waterschap) ziet meer taken voor watermolens. De plastic soep is tegenwoordig een groot probleem. Meer en meer hebben watermolenaars te maken met afval in de waterlopen. Op veel plaatsen is dit een knelpunt. Wat te doen met de troep voor

Tot slot

In de provincie Limburg zijn molens en het waterschap nauw met elkaar verweven. De schrijvers van dit artikel zijn trots, dat zij via 'Water Natuurlijk Limburg' de belangen van de molenaars in het waterschap kunnen behartigen om zo tot een goede afweging van belangen te kunnen komen. Water? Natuurlijk!

Meer info:

<https://sed236ed0bd2a8799.jimcontent.com/download/version/1540906455/module/8912880275/name/eindrapport-watermolenlandschappen-waterschap-aa-en-maas-december-2016.pdf>
<http://www.beleeftoutes.nl/fiets-en-wandel-routes/tag/Valkenburg>
<http://molentak.blogspot.com>

Alte Wasserkunst in Bautzen: een waterrad om water te pompen

Wasserkunst met op de voorgrond de dam in de Spree die de toevoer van water in de kelder verzorgt (Foto: Jens Beyer)

Tussen Dresden en Görlitz in Oost-Duitsland vlakbij de Tsjechische grens ligt het stadje Bautzen. Het stadje zelf ligt op een hoge rots langs de rivier de Spree, dezelfde Spree die ook door Berlijn stroomt. De middeleeuwse stad ligt op een hoogte van 45 meter boven de rivier. Omdat de stad op een rots lag, kon het niet in zijn eigen drinkwater voorzien: er waren niet genoeg bronnen binnen de stadsmuren. Dat probleem heeft men in Bautzen opgelost door gebruik te maken van watermolentechniek en mijnbouwtechniek.

Werking

Nadat een houten voorganger uit 1495 in het jaar 1515 afgebrand is, heeft de stadsbouwmeester in 1558 (!) een stenen 'Wasserkunst' gebouwd om de ommuurde stad op de rots van water te voorzien. De Wasserkunst is dan een stenen toren die met zijn basis in de rivier staat en 50 meter hoger onderdeel uitmaakt van de stadsmuur.

Men bouwde eerst een dam in de Spree die het water opstuwde tot een verval van 1,45 meter. Met dat verval werd een waterrad aangedreven. De toevoer naar het waterrad

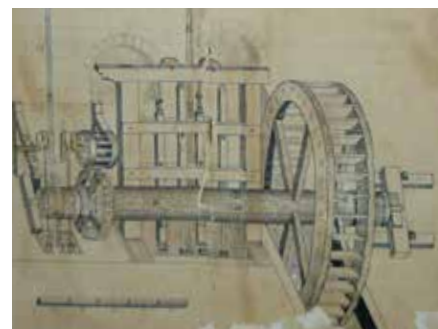
zorgde er ook voor dat het water in een watterkelder liep. Een eventueel teveel aan water liep over het randje van de waterkelder weer terug de rivier in. Zo werd geregeld dat de pomp nooit droog stond als het waterrad de pomp aandreef. Het waterrad dreef een aantal zuigerpompen aan die het water vanuit de kelder naar een koperen vat bovenin de toren pompte. Dit is een techniek die is afgekeken van de mijnbouw uit die dagen. Daarbij werd de drijfkracht voor de pomp vaak daar paarden of ezels geleverd. Dat koperen vat lag op de bovenste zolder van de toren zo'n 5 meter boven straatniveau waardoor het dus dienst deed als een soort watertoren. Vanuit het koperen vat bovenin de toren werd met een stelsel van leidingen door de hele stad heen verschillende fontein en waterkelders van water voorzien. Dit systeem van waterleidingen en waterkelders zorgde er voor, dat branden in de binnenstad niet zo verwoestend om zich heen grepen als in andere steden.

Vernieuwing

Door stadsuitbreiding was het vermogen van de Alte Wasserkunst niet meer toereikend. In

De turbine en de riemaandrijving naar de pompen

Tekening oude pompaandrijving door het waterrad

DOOR: PEKAH KLEINGELD,

vrijwillige molenaar op korenmolen
Aeolus in Vlaardingen

1721 werd een tweede Wasserkunst gebouwd – de Neu Wasserkunst – die volgens hetzelfde idee werkte. In 1877 werd in het centrum van de stad een watertoren gebouwd die de rol van wateropslag van de Alte Wasserkunst overnam. De Alte Wasserkunst pompte nu direct zijn water in het opslagbekken van de watertoren. In 1920 werden het waterrad en de zuigerpompen vervangen door een Francis-turbine. Dit is een verbeterde turbine die werkt met wateraandrijving van de rivier (nog steeds de energieleverancier!). De turbine dreef een vliegwiel aan die op zijn beurt weer met een riemoverbrenging twee cilinderpompen aandreef. Later is nog een elektromotor toegevoegd om bij te kunnen springen als de turbine niet genoeg was. Pas in 1965 is de Alte Wasserkunst buiten gebruik gesteld. Sinds een paar jaar is de Wasserkunst weer in werking en kan je als bezoeker van boven naar beneden door de toren dwalen. De turbine maakt nu elektriciteit en drijft geen waterpomp meer aan.

Van het waterrad is niets meer te zien, maar de turbine en de pompen zijn nog te bekijken.

De Hollandsche Molen op de Nationale Onderwijsbeurs

Deze beurs is het grootste evenement voor onderwijzend Nederland en De Hollandsche Molen was aanwezig voor het project 'Ieder kind naar de molen'. De afgelopen jaren is er door De Hollandsche Molen prachtig lesmateriaal ontwikkeld en die willen wij – natuurlijk – bij zoveel mogelijk leerkrachten onder de aandacht brengen.

Ruim 30.000 bezoekers hebben in vijf dagen de beurs bezocht: 75% hiervan was leerkracht in het primair onderwijs. We waren aanwezig met onze lesmaterialen en we hebben bijna 1000 molen-ontdekboekjes, molen-doeboekjes en molenkleurboekjes uitgedeeld en veel gesprekken gevoerd. Dat was allemaal gericht op het enthousiast maken van de leerkrachten voor de molens.

Voor De Hollandsche Molen was het erg leerzaam om te horen wat er zo allemaal leeft onder de leerkrachten. Bij zo'n 130 leerkrachten hebben we een vragenlijst afgenomen en zo'n 50% heeft wel eens iets met molens in de les gedaan. Een ander deel had nog nooit gedacht aan het onderwerp 'molens' in de les. De meest voorkomende reactie bij deze groep docenten was dan ook: "Molens? Molens? Nog nooit over nagedacht". Dat willen wij natuurlijk graag veranderen!

Het vak techniek is binnenkort verplicht en een deel van de leerkrachten was op zoek naar handvatten voor in dit vak. Veel voorkomende vragen waren bijvoorbeeld: hoe gebruik je techniek in de lessen van groep 5 en hoe kunnen molens daarbij helpen? Hebben jullie ook lesmaterialen voor kinderen in het speciaal onderwijs? Kun je met deze groep kinderen ook een molen bezoeken?

Het komende jaren wil De Hollandsche Molen meer contacten leggen met de onderwijswereld. Het doel is dat meer leerkrachten molens opnemen in hun lessen en daarnaast met klassen molens gaan bezoeken. Met onze stand op de beurs hebben we daar een eerste stap in gezet.

Om de molens ook onder de aandacht te brengen bij leerkrachten die de beurs waren, staan we in de ICC-gids. Deze gids is voor de Interne Cultuur Coördinator: die is op elke basisschool in Nederland verantwoordelijk voor het organiseren van minimaal één cultureel uitstapje per jaar. Door onze advertentie en ons artikel willen we het molenbezoek bij de ICC-coördinatoren onder de aandacht brengen.

Sandra Norder, medewerker projecten van De Hollandsche Molen

Lesgeven over molens in Nederland?

Gebruik de nieuwe animaties en het lesmateriaal van De Hollandsche Molen.

Leer samen met de leerlingen meer over ons cultureel erfgoed, de bijzondere techniek van molens, waterbeheer en andere molenfuncties.

Ervaar daarna een molen in het echt en kom op bezoek!
Vele molens ontvangen met plezier uw schoolklas voor een rondleiding.

Kijk op www.molens.nl

©2019 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

WORD MOLENAAR

De Kerkhovense Molen in Oisterwijk is een monumentale stenen stellingmolen uit 1895, die nog steeds in gebruik is en toegankelijk is voor publiek. Vrijwillige molenaars zorgen er voor, dat de molen kan blijven malen. Zij zijn ook beschikbaar voor demonstraties en excursies.

Door samenwerking met Amarant, instelling voor mensen met een verstandelijke beperking, en de inzet van steeds meer vrijwilligers heeft de molen ook een winkel.

Hub van Erve is een van de molenaars van deze molen. Hub is onze man achter de verzendingen van Het Gilde. Dit jaar stopt Hub na jarenlange trouwe dienst met deze verzendingen en kan eindelijk zijn auto de binnenkant van de garage zien.

Naast de verzending en voor Het Gilde is Hub nog op veel gebieden actief in de molen - en molenaarswereld.

De oude foto van de Kerkhovense Molen (reproductie Jan Klerks), volgens afstempeling van een ansichtkaart met deze foto erop daterend uit 1909 of kort daarvoor; dus van voor de brand in 1910, is gemaakt vanwege... de fiets, namelijk de eerste in Oisterwijk!

Op de foto hieronder (opgenomen in de winkel, onderin de molen) van links naar rechts de vrijwillige molenaars Hub van Erve, Hennie Willemsen en Jan Scheirs. Zowel deze foto als de foto op het omslag zijn van de hand van Bas de Deugd.

De molenaar op de prik-'m-op is Jacob van Rijt en zijn vrouw van de Grote Molen in Zoeterwoude.

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!

